1667

Licentia

1667

620

VACANTE
SEDE MEDICA
IN INCLVTO BASILIENS. ATHENÆO PATRIO
SAMVEL EGLINGER
MED. D. ET MATHEM. PROFESS. ORDIN.

PRÆSES
PRO HONORE MVNERE AC MORE ACADEM.
SVMMO DEO
IN AVXILIUM VOCATO
ELEGANTIUM MEDICORVM
GRATIOSISS. INDVLTV IVSSVQ. IMPETRATO
AD MOREM[AN MEDICVM] FACILIS NATVRA REVERTI
ARTE QVA LICET NON ASTV
IN FORO MEDICOR. ÆSTIVO
AD AMPLISS. ACADEM. PROCERVVM
ET QVORVM MVNIS ANIMVS IBI MOLLIOR INSTAT
CONFLVVM IVDICIVMQ. BENIGN. DESIDERATISS.
SI MAGNANIMA INVIDIA VIRTVS CARET
TENTATVRVS EXPLORATVRVS
DIEI XXVIII. AVGVST. AN. M DC LXVII. HORAS MATVT.
DISQVISIT. ET EXAMINI SOLENNI

SE Q. LIENTER. ET COELI AC.
AFFECT. DELINEAT.

IVCVND. ASSERTOR. Q. S. EDVLCORATÆ
CLARISS. FACVLT. MEDIC. DOCTORIB.
AMICE INVITAT. HVMAN. Q. PROVOCAT.

IN PAREM SORTEM
PRO CONCESSIS VIRIBVS
DESCENSVRO RESPONSVRO
PRÆST. DN. M. FRANCISCO PLATERO BASIL.
FELICISS. FELICIS EX FRATRE THOMA PRONEPOTE
FELICIS POLIATRI AC SENATOR. GRAVISS. FILIO
SVB MERITISSIMO ILLVSTR. MEDICOR.
EXCELL. D. D. IOH. RVD. BVRCARDI PROF. MEDIC.

RECTORATV MAGNIFICO
AMPLISS. D. D. IOH. CASP. BAVHINI PROF. PRACT.
DECANATV SPECTATISS.

SACRAS FACIT

Zentralbibliothek Zürich
Ausgeschiedene Doublette

BASILEÆ
TYPIS. IOH. IACOBI DECKERI ACAD. TYPOGR.

VIRO

Magnifico, Nobilissimo & Excellentissimo,

DN. JOH. CASPARO BAUHINO,

Philos. ac Medic. Doct. Celeberrimo,

Practices Professori

Meritissimo, &c.

Fautori suo Eximio & Honorando,

*Salutem cum officiis precatur & offert
ex animo*

SAMUEL EGLINGER,

Med D. & Mathem. Prof. ordin.

Primicias è quibusvis naturæ donis, Magnifice
Vir, præcos olim Romanos Numinibus debuisse, libasque
memorat Plinius Quidni & primicias studiorum meo-
rum Medicorum Tibi, quem mihi Numen (cui cor nostrum
devovemus unice) nutritium facundissimum iisdem con-
cessit, & me debere, debuisseque (dispari quamvis modo)
facere ingenue? Facere sane cogor, dum cogito, quan-
tum olim dubium ac torpescens, vel potius in tenuem
quasi auram jam expansum animum consilio solidissimo
(quod Tibi in omnes miscere eventus connatum solidissime
videatur) ac institutione insuper fidelissima exexisti non solum, sed & ad tantum sedulâ
curâ ac irrigatione perduxisti incrementum, ut deinceps adversus æsum, frigusque per
itinera, modico sed solido præscripto regimine, subsistere valeret. Neque Te tantissime
laboris visum est unquam mihi, fructu tamen quovis, vel minimo frustratum esse,
agere procul dubio unâ mecum tulisti: sed quid, quâ soli ineptitudinem, quæ elateri
non convenit Tuo, accusem? Quid quâ poros ingenii ac animi mei plus iusto pervios,
ac externo aëri (iniquis ajo curis) nimium patulos, quod fructus intentioni haud re-
sponderis, nec eousque excreverit, ut audacter offerre audem. Nec tamen perdere aut
distrabere ob tenevitudinem suam sed cui cura paullò minus fervida (absit, ut dicam
repida, modo gravem canitiem modestâ illâ prælatione reverear) fuisse Tibi non de-
generi,

generi, τὸ μὲν αὖτε Hieronymo Bauhino, Phil. & Med. quondam Doctōri celeberrimo, nec non Theorices in alma Universitate nostra Professori meritiſſimo, Tuo non ita pridem Scipioni & Patriæ nostræ Achilli laudatiſſimo, offerre volui, Quem abiniquis superatū fatīs cum bonis omnibus lugemus, atque (dum nobis hac otia faciū) reclamamus, binisq̃ue relictis Filiolis, germinibus lætissimis, Paternam, Aviatinque virtutem, famam ac dignitatem ex animo precamur:

Jupiter omnipotens, precibus si flecteris ullis,
Aspice eos, hoc tantum, & si pietate merentur,
Da deinde auxilium.

Non tamen hinc debitum curis, Magnifice Vir, solviſſe me Tuis existiavi unquam, quin potiùs novas ut truderet formas, fructus ut ederet (si non in aprico, saltem sub umbratico, quod amavit, genii cogitantis Dio) solidiores, proclivem sollicitavi semper animum: Edidit tandem, quem pagellis hīce collectum (nescio an fervente hōccæ canicularium aestu in numerosiores ac inutiles ferè frondes, pediculorū expansum dicere debeam) pleno voto ac ore offero, non ut crudo, sed ut consummate, Orbique eruditio decantate eruditionis Tuae fermento acuas, Tuoque, ut Doctis omnibus inde sapiat, magnifico applausu condias: Hoc igitur sine, quod submisso offero, maximo suscipias animo, sementemque uberiorem, quam Tibi, Tuisque (si Numina exorata ac in testimonium vocata indulserint) intaminatā fide promitto, præstolator: Nec Te unquam suscepti laboris, ac elocati in humilem beneficii panitere, ac gratiā Tuā excidere memento (ne apud invidos gratitudinem excidiſſe mihi balite-tur iniquè) finito, sed instito jam olim favore Tuo, amore, consilioque fovere, ac prosequi me pergitio, latumque vitæ (dum mundum pensito, sat saturā, sat dubiæ) dimidiū, si sit, residuum, quod magnis placuisse Viris gaudere queam, relinquit: tū gaudēbit profectō plusquā auro sincerus ac humilis (nec ad sordida tamen aut villā unquam natus) animus meus, si implorato affectu Tuo in utraque fortuna, quam Fatis, non nimium vanitatis hujus minutiarum sollicitus, medius, (spe tamen benigniori nunquam destitutus) committit, comitatus, excitatus ac sustentatus fuerit, nec dubitat.

Est enim animus Tibi
Rerumq̃, prudens & secundis
Temporibus, dubiisq̃, rectus.

Perge proin, Magnifice Vir, bonè tecum agere, perge non malè sentire de me, sic bonè se animus, melius se corpus habebit meum: Bonis, quod bonè fit, haud perit: Flores jam modò hosce, loco fructūs debui, bis denuò rogo, suscipe, sementem largiorem solidā fide dicatam (nè pruina gelida mors interverterit) suo tempore suscepturus

Posteriùs graviore sono Tibi musa loquatur
Nostra, dabunt cum securos mihi tempora fructus.

Non etenim tedia capti

Ulla mei capiam, dum spiritus iste manebit.

Fax interim Deus T.O.M. Tuas

ne tarda Senectus

Debilitet vires animi mutetq̃, vigorem.

Serus (tandem opto) in calum redeas, diuque lætus intersis Musis nostris. Dabam è Musæo meo d. 10. August. An. MDCLXVII.

PRÆLOQVIVM.

Heraclitum omnium ad occursum largissimis profusis lachrymis mortaliū continuò detestatum esse miseriam cui non constat! Nec mehercle injuriā, si miserandum miserimi Hominis statum perpendamus; Equidem, ut Dictator noster Hipp. in epistola ad Damagetum ait, Homo totus ab utero ipso morbus veluti est.

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

Nec enim ulla existit aetas, nec anni tempus, nec vitæ status, quibus non innumeris subinde experiamur arumnas, patiamur afflictiones, etiamsi ex aris præscripto nobis maximè vivere videamur, nam & tunc non est otiosa natura, quæ fatales Homini, ut ceteris creaturis, leges indixit,

Florem decoris singuli carpunt dies;

Morsque rapit Juvenes primâ florente juventâ,

Non oblita rapit sed tamen ipsa Senes.

Tandem autem majoribus discruciat, conficitur malis, si quibus frui datum, bonis naturæ abutatur, iis præprimis, quæ gulosum appetitum satiare habent, cui ut placeat, medicè vivere, pestimè vivere (proh quàm iniquè) exclamat, nullumque rerum, non naturalium dictarum ordinem, nullamque victus rationem maximè observat ignarus quod priora jam agnovère sacula, gulam omnium ferè morborum parentem esse. O vinam, quod Plinius histor. suæ natur. l. 11. c. 53. Oraculum medicum agnosceret; Homini cibus utilissimus simplex, acervatio saporum pestifera, & condimenta perniciosiora! O vinam cum prisca germanorum gente cibus non nisi ex arena pulvis essent, & mensa, quæ famem sedaret, ut provocaret, ita dimitteret, ut qualis quis pridie venerat, redire postridie posset! O vinam cum Anacharsi gloria retur, Mihi pulpamentum fames! Sed frustra mensis nostris, sobrietatem, frustra famem optamus: Longè alienus à Patrum tempore mos est noster, sobritatis arx oppugnata, expugnata jamdudum est, certatim jam poculis contendimus omnes: iidem temperandis Medicorum (an dicam medicastroorum) consilio cibi copiam obijcimus, iidem sanandis postridie pocula reassumimus, æquamque naturam ad vindictam iustissimam invitamus: Sed crede mihi,

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas.

Hinc enim, veluti ex equo Trojano, infinita morborum genera propullulant, ex quibus non infrequenter, tanquam iusta sæpè gula supplicia, sunt præsentis, quos raptim è veterum, quæ mihi inter moderna modica est, supellexile chartaceâ maximè hausi atque delineari, Lientericus & Coeliacus affectus, quorum, ut & annexorum miscellaneorum, difficultates si non auigerim vel superaverim omnes, temporis, corporisque astuant pepercisse, ac publico congressu, occasione datâ, Eono cum Deo, ad eas (nisi mentem turbaverint circuli) responsurum me scire velim eos, quibus ad æquam rationis lancem suspensæ paginæ hæc meæ minùs arrident; si nec tum satisfactum crediderint, veniam sibi, mihiq; apud venustum Barclajum paratam accersant, cui non minùs, quam remotissima Terræ spacia, hominum ingenia, mentesque disgregantur, hisque potiùs quàm sui discriminantur: Et verum ita est, ait Terentius, Quot homines, tot sententia, suus cuique mos. Ceteris qui, nisi quod ipsi fecerint, nihil rectè factum putant, abundè satisfactum esse existimo: Namque

Stant tamen illa suis omnia tuta locis.

Quare ad rem

Descendam ac ducente Deo flammam inter & hostes
Expediat, dent tela locum, flammæque recedant.

T H E S I S I.

Λ *Εις τερία*, quasi *λειότης* τῶν ἐντέρων, lævitas seu lævor intestinorum, Veteribus dicta est: [Procul dubio, quòd interioris intestinorum tunica lævorem mali præcipuam causam esse existimaverint, ut auctor est *Galenus comm. 6. aph. 1.*] Quibusdam Fluxus stomachicus.

Κοιλιακή: verò seu Cœliaca, à *κοιλία*, ventre vel ventriculo, i.e. à parte affecta nomen habet, unde & Ventralis & Ventriculatio dicitur, ægrique sic affecti (apud *Aurel.*) ventrisulosi vocantur.

II.

In Homonymia: nil aliud notamus quàm hoc: Quæ nobis Cœliaca est affectio, ab aliis adhuc Lienteriam vocari, & qui nobis Fluxus est chylosus, iisdem sub Cœliacæ nomine venire: In qua opinione nominatim est *Fernelius elegantissimus l. 6. Pathol. c. 10.* Cui quòd minùs subscripsimus, fecerunt tum nominis τῆς κοιλίας ratio, tum Autoritates *Gal. 6. de loc. aff. c. 2. Alex. Trallian. l. 8. c. 5. Aetii Tetrab. 3. ferm. l. c. 37. Aretæi* (qui iudicio *Mercati* omnium doctissimè de Cœliaca passione scripsit) *lib. 2. de sign. & caus. diut. morb. c. 7. Paul. l. 3. c. 40.* Qui omnes aperte satis pronuntiant, Cœliacam passionem accidere, cùm retentrix ventriculi ac intestinorum facultas debito inferior existit. Certum verò mihi est (ut hoc præoccupem) in fluxu chyloso ventriculum vix affici.

III.

Definitur Lienteria à *Gal. comm. 6. aph. 1.* velox exitus eorum quæ comeduntur ac bibuntur, ut talia desiciantur, qualia fuère devorata. Brevius ibidem: Concoctionis privatio. Prior, animadvertente *Argenterio*, non nisi extremæ competere potest, cùm plerumque assumpta aliquam in anfractibus intestinorum moram patiantur, ac levem mutationem subeant: Commode nos sic definimus: Celer assumptorum, non, aut vix immittatorum per alvum excretio, à ventriculi intestinorumvè retentione ablatà aut multùm imminutà proveniens.

IV.

Cœliacam definimus, quòd sit semicoëctorum alimentorum per alvum excretio, à ventriculi intestinorumvè imminutà retentione proveniens.

V.

Affectus ipsi diversimodè considerati, non recusant & morbi & causæ morbi, & Symptomatum nomine vocari. Nomine morbi, quia per se actio læditi, ventriculi scilicet ac intestinorum retentio. Nomine causæ morbi, quòd eorum occasione variz intemperies, obstructions, &c. inducantur. Maluimus tamen in præcedentibus thesibus per Excretionem definire, adeoque in Symptomatum numerum scribere, neque nunc multùm laborabimus, ad quòd illorum genus commodissimè referri queant: Dicimus namque cum *Massaria* Symptomata esse Symptomatum. Vitia sunt in Excretis, quatenus quæ ejiciuntur, substantià ac quantitate præternaturalia sunt. Hoc verò excretorum vitium insequitur læsas ventriculi ac intestinorum actiones, depravatam nempe excretionem, aut abolitam imminutamvè retentionem. Itaque sive quis Symptomata appellet in excretis, sive in actione læsa, meo

judicio non errabit, nec exinde in Curâ aliqua subnascetur diversitas. Assumpta verò cum ejici diximus, non omnia, sed maximam tantum partem intellectam volumus, secus brevissimo tempore omnem Lienteriam insequeretur tabes.

VI.

Diximus præterea in Definitione, à ventriculi intestinorumve retentione ablata aut imminuta dependens. Ut scilicet partes affectæ indigentur. Quod autem ventriculus & intestina laborent, in signis docebimus; Quomodo, in Causis.

VII.

Uterque affectus easdem habet saltem magnitudine differentes causas, & hæ sunt vel Remotæ, vel Proximæ. Proxima est ablata aut imminuta ventriculi, ac intestinorum retentio. In statu enim naturali proprium est ventriculi cibos amplecti, ac sese circumstringendo, (ut *Alomarus* post Galenum repetit) detinere, concoquere, demumque ad inferiora distribuere, hæcque omnia non sua à Natura indita asperitate (prout crediderant ante Galenum veterum quidam) sed proprio temperamento ac idiosyncrasiâ. Intestina porro, id quod è ventriculo emissum est, non tantum per venas (sive lacteas, sive rubras, sive utrasque) distribuunt, fæcesque propellunt, sed insuper quæ minus acceperunt elaborata, perficiunt magis, adeoque per aliquod temporis spatium detinent. Quam detentionem firmamus, tum variis intestinorum anfractibus, tum Magni nostri *Bauhini* verbis, qui *Theatri sui Anat.* elaboratissimi lib. 1. c. XVII. ipsis eam opè interioris tunicæ obliquarum fibrarum concedit, sicuti expultricem, mediæ illorum tunicæ fibris transversis, paucioribus rectis tanquam staminibus intertextis. Ethic est status ventriculi ac intestinorum naturalis, non saltem in eorum temperie, sed conformatione ac unitate debita consistens.

VIII.

Læsa itaque retentione vel retentrice facultate consequens est, ut cibus, qui retineri nequit, dejiciatur, vel planè non mutatus, vel non satis, prout retentio aut omninò ablata, aut imminuta duntaxat fuerit. Neque est, quòd quis concoctricem accuset, eo argumento, quòd incocta & cruda excernantur: Non enim cibi, quia non coquuntur, dejiciuntur, sed quia dejiciuntur, non coquuntur. Frustrata est concoctio, non læsa, vel dic si vis, læsam esse per accidens.

IX.

Læsa verò est retentio, vel primariò, vel secundariò & per accidens. Sic enim includimus vitium expultricis, ac errorem externum. Dum nimia ciborum copia ingesta, subitoque ad inferiora transmissa est, improprietantum debilis dicitur retentio, respectu nempe hujus cibi, non quòd in se debilis sit. Dubitat hic *Argenterius*, an si ventriculus officio defungatur suo, Lienteria aut Cœliaca passio creari unquam queat? Resp. quòd non. Quando enim benè officio suo fungitur, laudabilem generat chylum, qui è corpore profluens, neutrum ex nostris affectibus, sed fluxum chylosum constituit: Ergò, dices, non opus est, ut intestina dicamus affecta, sed solum ventriculum? Minime, sed sunt concausæ, & læsa ventriculi retentione, læditur simul intestinorum (tum ob causas easdem, tum ob similitudinem substantiæ, ac vicinitatem) secus enim alimentum in intestinis retineretur, aliquo modo coqueretur, sicque Lienteria non induceretur.

X.

Venimus ad Causas læsæ per se retentionis. Læsæ actionis Causa est morbus, vel similis, vel organicus, vel communis. Adest hic plerumque similis, interdum organicus. Intemperies videl. frigida, humida; nimia. Pylori laxitas vel dilatio. Ordine: Intemperies ventriculi ac Intestinatorum frigida retentricem debilitat, hinc sæpè post graves morbos, dissipato calore, & succedente frigidityte, assumpta, incocta, per alvum illicò redduntur. Intemperies humida, eorum tonum invertit, sicque retentionem labefactat. Rarò autem hæ intemperies vel simplices affligunt vel absque humore, sed plerumque cum hoc conjunctæ. Humor verò vel in ventriculo genitus est, vel aliunde affluxit, sive tenuis sit, sive viscidus, lentus, crassus, ventriculum & intestina oblinens. Nimia laxitas vel dilatio Pylori (inducta à rebus laxantibus, cibis, humoribus) ob quam vix mutati cibi sive ob pondus suum, sive aliam ob causam exeunt. Nonnunquam etiam ex resolutione sexti nervorum paris, villos interioris ventriculi tunicæ constringentis, ejusdem retentricem aboleri ex *Bauderono* (quod tempore hyemis per nivosas alpes iter facientium neminem negaturum scribit) testatur *Sennertus Prax. l. 3. p. 2. §. 2. c. V. de alvi fluxu*. Sunt qui & obstructionem occlusionemque vaporum in intestinis accusant; hinc post magnas dysenterias (ubi magnis cicatricibus vasa ea obturata sunt) Lienteriam iniquant oboriri. Sed meo judicio malè, sic namque fluxus tantum chylosus inducitur. Melius recurremus ad retentricem valdè tunc à vitiosis humoribus labefactatam, p. out post magnos morbos còti gere superius paulò inuimus.

XI.

Secundariò & vitio expultricis læditur retentio, cùm expultrix irritatur ad cibum ante coctionem ejicere adum. Irritationis causa esse potest, tum exquisitus nimis ventriculi intestinatorumvè sensus, tum soluta unitas. Hoc docet *Gal. 4. aph. 12.* exemplo ulcerum in tunicis, tum superficialiorum, tum profundiorum. Sic Tumores ventriculi: partiumque vicinarum, ut Erysipelata, œdemata, abscessus, &c. ob molem suam ac dolorem ex ingestis perceptum expultricem incitant, annuente *Mercato, Pisone, &c.* Non excludimus humores acres, mordaces præternaturales ex hepate, ut bilis, vel Liene, ut vocata melancholia, vel ex aliis partibus hùc demissi. Hinc enim notante *Sylvio de Lient. curat. p. 437.* interdum Ascitis expurgationem Lienteria sequitur, mordacibus humoribus in intestina profluentibus. Neque vapores nihil conferunt, maligno nidore, tetrisque halitibus eas partes lancinantes, ac ad expulsionem stimulant; Hinc post abscessus pectoris, renum, matricis, &c. ruptos, Lienteria observata fuerunt.

XII.

Recensitæ causæ omnes affectibus his generandis non ineptæ videntur. Oculatissimo *Baughino* nostro, qui *Theatr. Anat. consummatissimi lib. II. c. IX.* ex levissimo insultu ventriculum lædi posse, concedit, dùm nim. ex solius mucronatæ cartilaginis, plus nimium introrsum curvatæ, osque ventriculi (quod ab illa in viventibus, secùs ac in demortuis non longè distare, cum *Galeno 6. de us. part. c. 1.* hancque ejus fulcimentum ac propugnaculum esse, non obstante *Columbi lib. 1. de re. Anatom. c. 21.* aliorumque recentiorum contrariâ sententiâ, cum Doctissi *Ludov. Septatio lib. de mucronat. Cartilag. aff. c. 3.* asseveramus. Quod enim eo loco ventriculus à jecore non cooperiatur, fomenta illum corroborantia, à plerisque laudata experimento erunt) compriementis, in adultis continua & dolorifica vomitio causatur.

fatur, qui affectus stomachi descensus, animæ seu furculæ casus, Hetruscis
 anima caduta dicitur, quem præter *Bapt. Condronchium*, egregio modò citato
 libro Doctiss. *Seplius* depingit. Hic recidit in memoriam observatio ac
 casus, mulieris cujusdam asciticæ, nuper in Nosocomio nostro sublata,
 ejus cadaver (præunte Excell. *D.D. Joh. Ryd. Burcardo, Prof. dignissimo*, tum
 temporis ejusdem visitatore)educta priùs aquâ apertum, ventriculûm an-
 terius adnatum, magnoque foramine disruptum, crassâ intestina quasi im-
 pervia & coalita, maximè circa finem coli, cui carnosæ excrescentiæ in-
 star coralliorum suffruticantium adnatæ plurimæ, cæteris visceribus vix à
 naturali constitutione recessis, exhibebat: Hæc ab aliquot annis ab inge-
 sto cibo torqueri cœpit, & quasi corrodi, unde vivum animalculum in
 corpore alere sibi persuasa, cibum assumptum vomitu illicò rejecit, tan-
 dem fœcibus, plûs quàm à sex mensibus comitatum, quo tempore conti-
 nuò tum ociosa fuit alvus, ascitesque cum omnimoda corporis consump-
 tione, summoque abdominis tumore, ac tandem mors lætissima, insecu-
 ta, quam ultimâ nocte fragor vehemens, quasi ruptæ cujusdam partis
 internæ, prout ipsa percepit ac illicò retulit, præcessit. In quo casu eno-
 dando, non longè à veritate conjecturâ meâ recessisse mihi video: Ad-
 natum nim. ventriculûm cibi pondere dolorificè quasi ab animalculo ro-
 deretur, tractum, irritatum ac gravatum, eundem mox rejecisse, sicque
 concoctioni secundæ materiam, toti que corpori alimentum necessarium
 subtraxisse, ac humorem inutilem nec elaboratum ascitis materiam reli-
 quisse; intestina, quòd muneris sui ex materiâ advenientis, vel potiùs
 amandandæ defectu, non ampliùs commonefierent, spontè coaluisse;
 ventriculûm (qui valdè extenuatus, atque à sero, motu inordinato, &c.
 jam aliàs satis labefactatus erat) procul dubio à flatibus, qui plerumque cõ-
 mites sunt, nimium distentum, ultimâ nocte disruptum esse, & bulbæque
 finem dedisse. Et tantum de his *ὡς ἐν παρόδῳ* insertis: Redimus in viam.

XIII.

Inter Causas externas sunt 1. Aër austrius, frigidus, humidus. Inde
Cous noster Lienteriam ad morbos autumnales retulit, 3. *aph.* 22. Adjungit ele-
 gantiss. *Fernel.* l. 6. *Pathol.* c. 10. inquinatum, inordinatum, venenatum & pe-
 stilentem, qualis apud ipsum Lienteriam Epidemicam induxit. Succedunt
 alimenta, quantitate, qualitate, ordine, &c. peccantia. Quantitate, quatenus
 copiâ suâ gravant. Qualitate, ut sunt nimis lubricantia, Oleum, Butyrum,
 adeps, Pruna, Persica, Cucum. Melon. reliquique fructus horarii facillè putre-
 scentes. Etiam Venena & Pharmaca fortiora, metallica, scammoniata, &c.
 non ritè præparata, quatenus expultricem irritant. Ordine, sic si venter
 naturaliter sit lubricus, ac adhuc præmittantur, quæ lubrica & pingua sunt;
 quale exemplum notavit *Forest.* l. 22. *obs.* 26. Potus nimius aquæ, frigida in-
 primis corpore æstuante; obruitur namq; ventriculus & calor. Tepida quo-
 que potus cum ventriculi tonum laxet. Motus inordinatus, saltatio, equita-
 tio, navigatio, &c. statim à pastu, quibus alimenta incocta è ventriculo tur-
 bantur. Somnus nimius & vigiliæ nimix, his ventriculus refrigeratur, illo ex-
 crementa cumulantur. Nimia humorum utilium excretio, seminis maximè,
 cum sic frigida corpori toti, ac ventriculo intemperies inducatur. Animi
 affectus omnes vehementiores, ut ira, tristitia, quæ corpus & mentem im-
 pense movere queunt. Inter Fortuita sunt ictus, casus, percussio & offensâ
 quæcumque fere ventriculi & appendicis sui.

XIV. Diffe-

XIV.

Differentiæ aliquæ dari possunt. Sic apud *Saxoniā*, alia est Legiti-
ma, quæ fit retentione per se læsâ, alia Spuria, eâ per accideas læsâ. Ratio-
ne causarum, quales exurgant differentiæ, videatur in ipsis causis. Sic alia
morbis gravibus successit, alia non; alia diu duravit, alia non diu; alia pe-
riculosa habet conjuncta symptomata, ut appetitum dejectum; tabem, spi-
randi difficultatem, &c. alia non; alia est Epidemica, alia Sporadica. In alia
frequentius dejectur & omnibus horis nocte & die, in alia minùs frequen-
ter. In alia incocta tantùm alimenta deponuntur, in alia simul humores,
sanguis, bilis, consentiente *Jac. Sylvio*; si nim. maligna sit & dysenteriam
minetur: aut saltem alimenta in pejus mutata, & olida.

XV.

Ex prædictis quamvis major signorum pars pateat, eadem tamen hoc
loco accuratiùs recensere instituti erit. Trademus signa ipsorum affectuum,
partis affectæ, causarum, Diagnostica, demùm Prognostica. Si itaque no-
vimus assumpta celeriter per alvum, non, aut vix immutata ejici, Pathogno-
monico quasi signo Lienteriam deteximus. Sin alimenta post 6. aut 7. de-
mùm horas excernantur, eaque liquida, spumosa, subpallida & inæqualia,
breviter semichylosa, Coeliacam indicabimus. Superveniunt demùm alia
signa; ægri cibum averfantur, fiunt decolores, graciles, membra labascunt,
venæ temporum exertæ apparent, venæ ventris livefcunt, &c.

Facile itaque erit duos hos affectus à se invicem discernere, cum se-
cundum magis & minùs duntaxat differant, ac Coeliaca veluti via sit ad
Lienteriam. Facile quoque utrumque à fluxu chyloso, in quo verus dejectur
chylus, distinguemus. Et faciliè à Dysenteria, diarrhœa, fluxu hepatico, &c.
in quibus vel sanguis, vel humores excrementitii, biliosi, pituitosi, &c. ex-
pelluntur.

XVI.

Signa partis affectæ desumimus ab excretis. Cùm enim quæ ventricu-
lus ac intestina continere debuissent, profluunt, eas partes laborare doce-
mur. Sic, ut ad causarum dignotionem accedamus, lædi retentricem, non
concoctricem, sciemus ex dejectionis celeritate. An ob errorem externum,
medicamentum vehemens, cibum largiorem, vitiosum, &c. dicent tibi æger &
adstantes. Si ab intemperie frigida, ab initio ructus sunt acidi, sitis nulla, læ-
dunt frigida, cibi redduntur impermixti, aut præcesserunt morbi graves.

Plerumque adest intemperies F. H. cum materia, & ex hac pronata
Lienteriam venabimur, si copiosa sint sputa, nulla ferè sitis, si ægri juven-
turi à calidis siccis, lædantur à contrariis, fluctuatio sit ventriculi, si cum ci-
bis dejiçiat pituita. Humor, à qua parte ad ventriculum fluxit, per pro-
pria partium affectarum signa investigabis. An ex pylori laxitate, docebit
antegressa F. H. ipsius ventriculi intemperies. Si iter feceris per nivosas
alpes, accusabit *Bauderonius* resolutionem sexti nervorum paris. Expultricis
verò irritatæ indicium capeffes, ex dolore & mordicatione præterlabentis
alimenti, calore, ardore, siti, excretionem humorum acrium, causis exulcera-
tionis prægressis. Si tumor aliquis earum partium in causa fuerit, specialia
ejus signa indicabunt.

XVII.

Quoad Prognosin, uterque affectus periculosus est, ratione dignitatis
partis affectæ, & actionis læsæ. Ex læsâ namque retentione alimenti, fru-
stratur concoctio, hinc corpus genio ac nutrimento defraudatur, ac in pri-
-

mis, si diutiùs durent, atrophiam, hydropem, tandemque mortem minantur. Lienteriam verò (non obstante contrariâ *Mercati* sententiâ) periculosiorem pronuntio, quippe quòd excreta longè magis à natura recesserint, facultasque retentrix ventriculi, ac intestinorum vehementiùs læsa sit. Quæ Diarrhææ, Dysenterix aut aliis longis, gravissimisque morbis succedit, lethalis existit, omnimodam scil. virtutis defectionem indigitans. Quæ ab humorum fit acredine, abrasâ ventriculi ac intestinorum superficie, cessante humorum malignitate (ait *Gal. 6. aph. 1.*) statim sanatur cibus & potibus densandi vim habentibus. Si verò longiori tempore perseveret, in alteram passionem dysenteriam transmutatur. Quæ cum spirandi difficultate & lateris vellicatione accidit, in phthysin vel febrim tabidam desinit. *Hipp. in Coac.* Causam ostendit accuratissimus *Duretus in suo comm. p. 354.* In longis intestinorum lævitatibus si ructus acidus superveniat, qui antea non erat, bonum. *6. Aph. 1.* Reminiscentur nempe natura sui muneris, ac quoddâ veluti coctionis rudimentum molitur. Notum enim est, frustrationes coctionis ex frigidityte provenientes, ructus acidos facere. Majus quoque fit periculum, si ita frequens sit defectio, ut venter omnibus horis, noctu ac interdum fluens, somni tempora corrumpat: Maximè si prorsus cruda ea sit, aut nigra, aliterve corrupta. Si cibi amittatur cupiditas, bibendi verò accrescat desiderium, nec tamen æger pro modo potionis mejat. Hinc pars sperata sanitatis est, urinæ modum poculis respondere cœpisse, corpusque nutrirî, ac sine febre, sine pravis coloribus esse, quod faciliùs in teneris, quàm profectioribus obtinetur ætatibus. *Piso l. 3. c. 12.* Periculosa est Lienteria Epidemica, & quæ Pulmonis vomitam, pectoris aut renum suppurationem sequitur. Et tantum de Diagnosi ac Prognosi: Progredimur ad curam.

XV III.

Igitur indicationibus binis, scil. & p. n. quarum hæc sui ablationem, illa conservationem, suadent, triplici instrumento subveniemus, Diætâ, Pharmaciâ, Chirurgiâ, quibus cum modò viam ac methodum inimus regularem seu ordinariam, causas nim. morbi sese invicem consequentes tollendo, ita ut quæ in resolutione fuerit postrema, prima sit in curatione & sic deinceps, modò extraordinariam, symptomati graviori & urgentiori occurrendo. Cum itaque cognati atque eodem medicationis ductu extirpandi affectus hi, tanquam symptomata à suo dependant morbo, hinc indicationes curativæ petendæ veniunt: Intemperies ergò nuda suadet alterationem per contraria, Composita simul vacationem. Mala conformatio, tumor sui ablationem per ablationem causæ, Laxitas adstrictionem, &c. Indicationes à causis sunt. Si materia quantitate peccet, evacuetur per convenientes vias; si qualitate, alteretur; si motu, avertatur, interceptiatur, &c. Si externæ causæ firmentur, morbiq; adaugeant, auferantur. Vires tam totius corporis, quàm ventriculi sui conservationem per roborantia indicant. Notandum tamen, cum debilitas ventriculi ab intemperie ejus frigida dependeat, coincidere hic roborantia cum alterantibus. Symptomata denique eatenus medici operam ad se rapiunt, quatenus aut naturam causæ morbum augentis, aut vires debilitantis induunt, sui que hoc fine vel mitigationem, vel correctionem expostulant. Dolor nim. dum vehementiùs urget, demulcendus.

X I X.

Quòd si itaque intemperie F. H. (ut fit frequentissimè) foveatur & oritur affectus, suadebimus ante omnia, tanquam tutissimam *Hipp.* medicinam, convenientem diætam, & in hac ætrem naturâ arteque emendatum, purum, ad ca-

ad calidum siccum inclinantem : hinc ut abdomen pannis ac pellibus optime cooperiatur, obtemperare iubemus *Galeno 8. de med. sec. loc. 4.* Suademus ex eodem *l. de sal. viſſ. rat. comm. 27.* ut abſtineat æger à motu vehementi, in primis poſt paſtum, ne præcipitet cibum, contra exercitiis moderatis, deambulationibus mediocribus à cibis & ante cibos animum laxet. Quas nec ſomnus, nec vigiliæ immodicæ excipiant, cum ille cruditates coacervet, hæ calore nativum, ſpiritusque diſſipent, ac facultates animales deſiciant. Amplius tamen & tutius *Trincavellus* indulget ſomno ac quieti, tum quod ille plurimum ad continendum cibum (omnes præter ſudorem evacuationes cohibendo) conferat, concoctionemque mirificè juvet, tum quod hæ humorum atque corporis perturbationem ſedet, quam ſec. *Hipp. 4. Aph. 14.* impellit motio ac exercitatio. Quoad excreta & retenta, obſervetur *Celfi* præceptum, ut non, quoties libet, ſed quoties neceſſe habent, deſideant ægri, quod ſic morata natura redeat in viam. Animi affectus omnes vehementiores, curæ, triſtitia, contentio, ſollicitudines, cæteraque cuncta, quæ corpus ac mentem impenſè movere queunt, omni curâ fugiantur. Iræ tamen, in quantum non omnino modum excedit, locus adhuc ſuper eſſe poſeſt.

X X.

Vitus paretur parcius, concoctus facilis, quia concoctio læſa eſt, ſit boni multiſque nutrimenti, nec frequens ejus aſſumptio, quod (ut *Gal. de ſal. viſſ. rat. comm. 22.*) natura fiat avarior, magisque in penuria contineat. Liberalius enim proſuſa in aſſuetudine: Non ſit diverſus, Quod enim ſimplicior fuerit, eo familiarior erit ventriculo, minusque turbabit, & facilius continebitur, & contra: Quod & de Potu tenendum, in primis de copioſo fugiendo, *Gal. 4. aph. comm. ult.* Cibi incidendi, tenuandi, detergendi, ſimulque adſtringendi vi polleant: inſuaves vitentur, ne aut guſtatum iritent, aut appetitum proſternant, naſeamve moveant. Si ob peculia e commodum omnino tales exhibendi ſint, permiſceantur cum ſuavibus, & gratia ſuco quodam externo illis concilietur. *Gal. 8. de med. ſ. loc. 1.* Crapula omnis evitetur, ſummum enim ſanitatis ſtudium eſt, non ſatiari cibis, & impigrum eſſe ad labores, monente *Hipp. 6. Epid. part. 4. aph. 20.* Non prius comedatur, quam prioris cibi congeſtio fuerit celebrata, imò inedia nonnunquam perferatur, quod natura externo alimento deſtituta, ad abundantis humoris concoctionem ſe vertat. Fames enim *7. aph. 59.* corpora exſiccatur. Bilioſis autem ab ea ſibi temperandum. Panis ſit bene coctus & elaboratus, paretur cum ſemin. anis. ſcœnic. cum in. Carnes offerantur calidiores, ut caprina, leporina, pulli gallinacei, columbini, perdiceſ, aliaque volucrium montanarum caro, quæ cum quadrupedibus collata, iudicio *Hipp. l. 2. de Diata.* ſiccior effertur, quod neque urinam, neque ſpurum aut ſalivam eas fundere videamus, ſicut quadrupedia, quoniam nim. moventur crebrius, aëre fruuntur ſiccior, minusque humido paſcuntur alimento, quas omnes aromatibus ac ſtirpibus calidioribus, roſiſmarin. cum in. anis. cinam. &c. aliisq; ventriculo gratis condire ac farcire, potiusque aſſas, quam elixas offerre jubet *Gal. 8. de med. ſ. loc. 3.* Vinum concedatur calidius ac vetuſtius, aſteritatis cuiuſdam particeps, quod, juxta eundem *de Cib. boni & mali ſucci.* & fluentem alvum inhibere & ventriculum firmare valet: iſiſdemque conſidiatur aromatibus ac ſtirpibus, præſertim abſynthio, parca tamen exhibeatur, ne caput tenter, convulſionem atque deliria efficiat, ſicuti illis accidit, qui jejuo ventre talia vina liberalius inguſtigârunt, quorum *Gal. 2. aph. comm. 21.* meminit: Exulent lac & lactaria cuncta, eaſque tandem omnia, quæ laxandi, ventriculumque

emolliendi vim habent: Piscibus quoque absteineat, nisi multis aromati-
bus conditi sint.

XXI.

Ex fonte Pharmaceutico medicamenta conveniunt ea, quæ simul ad-
stringendi, calefaciendique, nec non humorem præparandi, incidendique
vim habent, qualia sunt Salvia, Puleg. absynth. Beton. menth. aneth. Spica-
nard. Celtica, Cinam. nux. mosch. &c. Semin. odorata anis. citr. fœnic.
coriandr. Cymin. Radic. eryng. petros. asparag. allium, cæpæ, quæ simul cum
cibis coquantur; aut pulverisâra iisdem permisceantur, quorum plura vide
apud *Act. 1.3. f. 1. c. 37.* Norandum autem, ut, quantum licet, calefacientia eo
gradu selgantur, qui præexistenti & nativo calori, dum sanus erat homo,
proximè accedat; ac quàm simillimus existat; si verò frigiditas nimium
excesserit, sit is caloris gradus, qui excessum retundere atque frænare valeat;
nam ut *Feliciff. Plater p. 1. prax. f. 502.* habet, & nimia frigiditas & nimia cali-
ditas naturalis ventriculi concoctioni adversantur. Composita præterea varia
ex officinis habentur utilia, ut Confect. arom. ros. Carioph. diamarg. cal. dia-
cinam. d'azing. ib. diatrion. piper. &c. Condit. cort. citr. arant. rad. ering. pim-
pinell. Conserv. beton. absynth. talv. rorismar. major. Syrup. de menth. ab-
synth. beton. calamenth. Mel rosat. Oxymel simpl. composit. Scyllitic. (quod
ex melle & aceto Scyllitico paratum, omni laude superius manet; antiquis-
simo autore *Pythagorâ*, celebre), qui anno ætatis 50. eo usus, firmiter dein-
ceps ad 117. vel sec. alios ad 80. aut 90. se habuit, unde experientiâ illud con-
firmatum commendat *Gal.* tanquam quo omnes Imperatores usi sint) aquæ
stillat. cinam. anis. &c. Vinum Hippocrat. Aquæ Thermales sulphur. nitros.
alumin. haustæ, vel balnea ex iis parata: E quibus omnibus variæ ad humoris
præparationem, absterisionem, partiumq; post purgationem corroboratio-
nem, atque pristinam temperiei retributionem concinnari possunt formulæ.

XXII.

Post præviam humoris præparationem evacuatio per superiora aut in-
feriora molienda est; cavendo tamen à vehementer purgantibus, quòd ven-
triculum valdè debilem relinquant, atque admiscendo semper ea, quæ vim
aliquam roborandi adstringendique habent, nam ventrem solvere super
ventris solutione timorosum esse ait *Avicenna*. Vomitus itaque (quem bis
in septimana laudat *Mercatus*) provocabitur, in primis, si in ventriculo, ejus-
que ore maximè delitescat vitium, ægerque ad eundem sit pronus, ac cæ-
tera respondeant: Sin minus, nunquam proritandus est, nec enim si in so-
lis intestinis humores contineantur, semper per vomitum evacuare conve-
nit, imò planè improbat *Galen. in comm. 4. aph. 12.* quo hyeme Lientericis
vomitibus interdicitur, cui tamen non assentimur, quia quamvis humor in
intestinis, tamè simul etiam in ventriculo stagnat, imò quod in intestinis est,
motu eorum peristaltico ad superiora retrahitur, unde ventriculus mune-
ris retinendi, commune fit. Hic tamen *Celsi* præceptum præterlabi nolum,
vomitiones luxuriæ causâ fieri non debere; valetudinis verò interdum, eâ
tamen cautione, ne quis, qui valere cupit, quotidianum hoc habeat: Varia
autem tum simplicia, tum composita, mitiora, mediocria ac vehementiora
prostant emetica: Laudat *Laudatiss. Plater. Oxymel simpl. & scyllit.* quòd
simul humorem, si tenax sit, abstergant & incidant: Pulv. radic. asar. gutt.
gamandr. Infus. emer. quæ ex croco metallor. in vino albo veteri infuso,
non nisi filtrata tamen propinanda, ne substantia antimonii simul hausta
rugis ventriculi & intestinorum impasta, enormis cruciatus, quod sæpè
impe-

imperitorum consilio accedit, causetur: Alii pulv. gratiolæ ʒj. saccharo vel conservâ fucatum, a maximo cum successu concedunt. Quod si vomitus non sufficiat, aut indicans purgationem suadeat, concinnetur aliqua ex infus. Rhubarb. Senn. agar. tantillo diaphœnici addito, aliisque usitatis in decentem formulam redactis, myrobalan: cepulis, hierâ (quæ, si ambigas, an bilis vel pituita peccent, quod utrumque humorem eliminet, apprimet, salubris est) ut & pilul: aloephang, mastichin. Extr. cathol. pil. cochl. &c. quoniam diutina in ventriculo morâ factâ facilius humiditas infarcta inde eradicator. Injiciantur etiam ex *Galenî* mente Clysteres acriores, qui materiam alliciant. In interiorum autem usu advertendum, ut non nisi ventriculo grata, & solida: potius quàm liquida (quod longiore in eo moram trahant) offerantur, nunquam tepida (quod sec. *Gal. 8. m. m. c. 5.* ventriculi firmitudinem dissolvant) cibique magis medicamentosi & adstringentibus commixti, quàm medicamenta pura, monente *Cl. Sebizio*.

XXIII.

Humore evacuato reliquæ discutiendæ, ventriculus & intestina corroboranda, tum intus assumptis, tum exterius ad motis, quorum illa præcedent. thes. maximam partem nominavimus, quibus adhuc alia, quæ *Cotticem* & *Retentricem* corroborent, varias in formulas Pulver. Tabell. Conserv. Syrup. Elestuar. redacta superaddi ex materiæ medicæ penu queunt: Bibere demùm licebit decoctum radic. chynæ, lign. sassafras, cort. citri.

Externa erunt unguenta ex ol. nardin. menth. mastich. absynth. spic. cort. citri; Pulver. thur. Ladan. Styrac. calam. gran. parad. schœnanth. cinam. galang. malicor. &c. additâ cerâ parata, vel admixto iisdem fursus cataplasmata, vel vino rubro austero incocta ac spongiâ ad mota, fotus *Sylvio* dicantur: vel parabitur *Saxonie* lixivium ex iis, quæ modò ventriculum corroborare posse diximus, admixto ad corroborandum & abstergendum amplius, oxymelite squillitico. Quæ tamen Topica cuncta antèrius versus sinistram, tanquam loco commodissimo ob ventriculum ibi maximè expositum, applicari volumus. Sic specificâ proprietate pudendum Tauri, Cervi ad ʒj. cum syr. de menth. vel absynth. exhibitum juvare ex aliis docet *Riolanus*: Smaragdum conferre volunt alii, quibus tamen repugnat *alysf. Mundella*: gloriatur etiam *Forestus l. 22. obs. 28.* se præter omnem spem Lientericum quasi divino auxilio restituisse, exhibito vitello ovi, nucis moschatæ unius pulvere insperso, ac super regulam ignitam afflato.

XXIV.

Ex fonte Chirurgico cucurbitulam admovent ventriculo, quâ calor ex alto evocetur, ac quod ingeritur, probè contineatur: alii Dropace ac Symplicismo utuntur, quorum ille calorem attrahit, vel alimentum, postea ne exspiret, oleo chamomill. quò pori claudantur, utuntur: Hunc verò ad humores varios vacuandos, revellendos, derivandos, &c. adhibent: Imò his non juvantibus, inter veteres *Acinius* laudat unctiones ferro candente, quæ in summo ventre ad ventriculi regionem fiunt, intervallo duorum digitorum aut ampliori, quarum ulcera multo tempore aperta servari possunt: alii Setonem injicere malunt, quò commodius materia evacuetur, quæ tamen remedia, non nisi cæteris omnibus frustra tentatis, experiri demùm jubent: Nos tamen lubentes transibimus. Venæsectionem hic nemo (nisi aliud indicans eam suadeat) urgebit, quippe quòd jam caloris ac sanguinis penuria adfit.

XXV.

Quod si humores acres ac mordaces in ventriculo & intestinis generati redundarint, maliq; fomes fuerint, iidem antequam vires extremè deficient, prius, nisi materia jamjam expelli facilis sit, præparati evacuandi veniunt: Præparabunt, quæ humores temperare, eorumque mordacitatem & acridinem frænare valent, qualia sunt aqua fragor endiv. cichor. acetos. borrag. plan. ag. &c. Syrup. berber. granat. acetos. violar. de agresta, papaver. jujub. sem. 4. frig. maj. min. aliaque plurima, quæ mulcebre, uti mucilaginosâ omnia, vim habent, ex quibus decentes præscribi atque concinnari possunt formulæ. Hisce, si opus, præmissis humores per epicrasin educendi Rhabarb. mann. myrobal. citr. tamai. ind. syr. de cich. cum hab. ros. sol. comp. &c. s. a. contemperatis. Conducunt præterea Clysteres acriores, quibus profluvium alvi à mordaci humore dependens, tanquam per contrarium curatur, non secus ac vomitus vo. nitu solvitur. *Gal. comm. l. 2. Epid. j. 6.* Vel si sursum propensionem habeant humores, vomitus, & quidem duplici nomine iuvabit, ratione nim. evacuationis, remotâ causâ fluxionis, & ratione revulsionis: Demùm ventriculus & intestina roborantur, ac intemperiei, quod reliquum est expungitur, cui scopo inserviunt cydoniata, syr. granat. berber. conf. rosar. rubr. beton. & alia.

XXVI.

Quod si iidem humores acres aliunde in ventriculum confluant, pensitandum, nùm ex universo corpore, nùm ex capite, jecinore aliisve partibus mandentur, quæ proin singulæ à causis iis, ob quas congesti & mox impulsio facta est, liberandæ sunt: Dein fluxio ad ventriculum inhibenda, sistendaque, tum revulsionibus, tum repulsionibus: Illæ vel cum evacuatione, vel citra eam fiunt: Præcipua cum evacuatione revulsio est vomitus, quod *Gal.* variis locis, maximè *comm. 6. aph. 15.* docet, à longo alvi profluvio spontaneum vomitum supervenientem morbum solvere, quod cursum materiæ ab inferiori alvo avertat, Medicumque proin in hoc naturam imitari jubet, cujus ciendi materiam & formulas ex th. XXI. mutuari licet. Alteram revulsionem molimur iis, quæ urinam cient, sicuti vicissim urinam immodice fluentem alvo citatâ revellimus, (quamvis 2. in 6. *Epid. comm. 7.* propriè hæc sit derivatio:) Hujus census varia habentur, utpote radic. apii, fœnic. petros. gramin. &c. bacc. alkekeng. sem. 4. frig. maj. syr. 2. vel 3. rad. admixtis ad ventriculi, intestinorumque robur syrup. absynth. myrtin. &c. Crato miras sequenti semini. violar. emulsioni in consiliis suis tribuit vires: R. sem. violar. 3iij. milii sol. faxifrag. an 3j. cum s. q. aq. ononid. vel faxifrag. vel flor. calcatripp. F. l. a. emulso, syr. citri. edulcoranda. Tertiam revellendi cum evacuatione rationem perficimus prolicto sudore, qui humorem ad ventriculum ruentem retrahit ad circumferentiam, quâ ratione & balneum alvum fluentem sistit. *Gal. l. 3. de rat. viñt. in acut.* Absque vacuatione revellunt etiam frictiones 4. de tuend. sanis. vincula & id genus alia: Quorum modò hæc, modò illa, pro ratione & opia humorum fluentium usurpanda. Repulsio demùm fiet adstringentibus cum roborantibus comestis, bibitisve, tum & exterius admotis, quæ simul cum suprâ allatis contemperandi atque concoquendi eosdem vim habent, qualia plurima medico Practico reperire atque in formulas debitas concinnare non difficile erit.

XXVII.

Quod si expultrix irritetur ab Ulceribus aphthis similibus, aliisve ejusmodi

modi exulcerationibus, curationem vomitu auspicari licebit, siquidem ab humore acri ac tenui concitantur, qui facilius per superiora, quò motum suum facit, educitur, modò ægri natura, anni tempus, aliæque circumstantiæ eum non dissuadeant: Secùs per inferiora vacuare conveniet purgantibus mitioribus. Nec metus nobis erit cum *Mercato*, ulcus, evocatis per purgationem humoribus, sic exacerbatum iri, quia non laudabiles, sed acres succos eliminamus, quibus sublatis ulceri subvenitur. Hoc mali fomite subtracto, factus morbus est curandus leviter detergentibus, siccantibus atque roborantibus (cavendo à pinguibus & jurulentis, ne sordidiora fiant) nim. melle rosaceo, aquà saccharatà ex hordeo aut mellitâ, syr. rosat. sol. manna. cum sero chalyb. à quibus succum ribes, granat. exhibebimus cum modico C. C. ust. ebor. ust. &c. conf. ros. rubr. rad. symph. maj. cond. &c. quorum plura alia Practicus in speciosas formulas cogere docebit.

Quòd si ulcera intestina occupent, remediis ac curâ dysentericiæ destituta subvenire negotium suadebit: Si levis tantum fuerit abrasio citra ulceris aut saniei indicia, adstringendo, roborando & consolidando partes divisas, indicationibus & officio satisfeceris; Secùs ubi ulceris sordidi & saniei signa adfuerint, suprà inculcatà viâ incedes.

XXVII.

Si evenerit ex ventriculi paralyti, calefacientibus & roborantibus sumptis, Theriac. veter. nuc. mosch. cond. acor. condit. admotisque Ol. nardin. menth. habità tamen prius causæ ratione profligabitur, quæ plenius describit *Galenaria*, & ex ipso *Forestus*. Si ex debilitate post longum morbum, sollet tolli roborantibus, & modicè adstringentibus, nim. syrupo analeptico Valerii Cordi, myva Cydon. confect. imperat. sine vel cum rosis, aliisque suprà commemoratis, Emplastro ex mica panis tosti, vino, pulv. diarrhod. cum ligno aloës, cinam. confect.

XXIX.

Si à liberaliori ciborum usu vel concoctu difficili, atque cacochymo vel relaxante nimis, vel præpostero eorum ordine oriatur, victu frugaliore, cibis euchymis & eupeptis, adstringentibus atque ordinem servantibus auferatur, secùs in cassum stomachum fatigabis. Si verò alimentum corrumpatur, quia hic detentum putrescit, juvanda videtur facultas concoctrix, quippe quod propter caloris imbecillitatem alimentum quidem liqueatur, non tamen concoquatur, unde coctione destitutum ad prævum necessariò mutatur. Quin potiùs retentrici vitia succurrendum dixerim, quòd cibos non integrè, ut debet, complectatur, unde calor etiamsi naturalis sit, in alimentum perfectè agere nequit.

XXX.

Quòd si fluxus chylosus urgeat, idque aut hepate non suscipiente, aut ventriculo non pellente, quòd vel in proprià essentiâ langueant, vel viæ sint impeditæ, vel decenti vehiculo; potu nim. chylus non diluatur, vel corporis moles non exhauriatur, adeoque partes nutrimenti & excrementorum copià obrutæ, non trahant per continuam successionem à jecore & intestinis, tunc etiam specialis hujus affectus cura instituenda est, quam tamen, utpote à cœliacæ cura alienam, aliò etiam ablegamus, ejusque spatium ac locum sequentià assertorum miscellaneorum, quæ ampliùs delectare, animumque movere valent, disquisitioni largimur, Audiat

————— Vocatus Apollo,
Ne leves crucient animos & corpora causa.

ASSERT. MEDIC. PHILOSOPH.
MISCELLAN.

I.

Peti Indorum sive Tabaci vulgò per tubulum suffimigio attracti usum non cuivis interdicimus naturæ, maximè si aliquot olei anisi guttulæ admisceantur : Nec tamen, quod inter pocula nuper aliis minùs probatum, excidit, ad cerebri substantiam immediatè deferri, etiamnum dixerò.

II.

Non enim per foramina ossis cuneiformis vel cribriformis penetrat, sed quædam ejus portio per asperam arteriam in pulmones descendit, quædam per Oesophagum in ventriculum, quædam etiam non descensit ex ore pellitur.

III.

Ejus fumus feliciter pro Enemate usurpatur, si vel fistularum tantùm orificia latiora committantur, & per alterum insuffletur.

IV.

Eundem, sive pillulas ex eo paratas, in ore detentas, famem, sitimque ad multum temporis spatium reprimere, post *Manardi* experientiam rationi reputo consentaneum.

V.

Vapores in Corpore nostro negare, foret contra experientiam, eos autem ex inferioribus partibus per cæcos ductus ac poros cerebri petere, neque sensus, neque ratio docere videntur : Nihilominùs verum est illud *Hipp. συμφορα μία, ξύρροια μία η συμπαθεία πάντων.*

VI.

Quod pronuper oblata sese occasione dixisse, hominibus cornua crescere posse, risui habitum fucrit, nunc magnorum Virorum *Schenckii, Hildani, Bartolini*, &c. autoritate & experientiâ advocatis, audaciùs repeto, superaddoque viris potiùs quàm mulieribus, maximè si à redundantibus natura segniter liberetur : His tamen ferro succurrere licet, non aliis, quibuscum ludit *Orvenus*,

*Si quando sacra jura tori violaverit uxor
Cur gerit immeritus Cornua Vir? caput est.*

VII.

Manus motus progressivi si non instrumentum, saltem adjutamentum esse apud me certum est : Dextrâ autem qui utuntur, videntur fortiores, quàm qui lavâ ; Hos tamen astutiâ compensavit natura, unde & eorum aggreffum magis reformidamus, quia modo naturæ inconsueti agunt, quo ipso etiam pravy à *Scaligero* exerc. 265. vocari permittam.

VIII.

Multi à pastu frigent : Errant tamen, qui à calore ad centrum revocato derivant, ex sumptorum potiùs frigidorum usu contingere dixerim.

IX. Somnum

IX.

Somnum meridianum improbant Medicorum plerique, quem tamen, donec natura defuescat nostra, non possumus non nos approbare.

X.

Neminem dubitare puto, humores in corporibus animalium pro diversa Lunæ facie variare, atque crescente hac crescere, decrecente verò decrescere: Hinc sescitare, sis, amplius, cur vulnera capitis in oppositione sint periculosiora? Causa in propatulo est.

XI.

Non item cur radii ejus concentrati impensè frigefaciant, aquamque congelent? Quodnam enim corpus sit, nondum perfectè constat, quamvis non dubitemus Terræ instar esse, cujus maculæ Telescopio mare, lucida pars Terram, abruptosque montes indicant.

XII.

Inhabitata esse credere absurdum haud est: Incolas etiam aliquando Telescopio internoscere, non sibi præcelebris ingeniosorum Anglorum *Hookius* in sua *micrographia*, diffidit: Imò nec aditum ad eos Posteris præcludit *Dn. de la Montagne*, qui, qualem fragiles truci commissæ pelago rates dedere, ad antipodes viam, talem posteris parcam in depromendis arcanis Naturam ad Lunam paraturam, nullus dubitat.

XIII.

Sed frustra alta petimus, Terram nondum novimus, in cortice omnes quotquot fuimus & sumus, hæremus, ambigimus, ad nucleum vix perventuri: Imò quod exactâ indagine consequutum videtur Terram moveri, Sacerorum custos credere vetat, non autem (de quo tamen adhuc sub iudice lis est) gravissimum esse.

XIV.

Nec enim quòd Terraquei globi partes nitantur deorsùm, eam gravissimam dicere, facile tamen inde nostris, ne decidentâ Terra, securitatem polliceri possumus antipodibus.

XV.

Merito autem, cum Terra & Aqua eundem gravitatis gradum non obtineant, querimus, an & idem gravitatis centrū negari ipsis debeat? Non puto.

XVI.

Mirum est immensam ejus quoad sensus nostros molem, rationi non nisi punctum relinquere, quòd ipsum indivisibile, quò scopo tam anxie inter se dividere contendant homines, non satis mirari queo, sapit jam dudum palato apud *Boetium* vanitati, parata medicina, frequenter repetita. Utinam multis!

XVII.

Non tamen æquè de nihilo eorum, quibus ad stipulor, contentionem esse dixerim, qui perennantes naturæ leges suavissimâ harmoniâ, terræ, hominibusque constanter communicatâ, concludunt: Lugeo autem rationes solidas juxta hætenus causæ defuisse: Quid enim juvat ad solas recurrere experientias, si non respondeant omnes? Laudo proin, qui sæpius, donec Numinis, quòd automati mundani constantia in dubium vocare nunquam sinit, benignitatem lumenque experiantur, suspiciunt: Nec enim non in dies nova & admiranda, vel in solis errantibus Telescopio adaperuit, quod procul dubio, cui vel altero solùm sæculo advenire licebit, multa dicet. Ad eò parum certi de sat tamen multis discedere cogimur!

XVIII.

Mirum est, quâ ratione Uterus per angustias ob onere novimestris liberetur: An ossa pubis & Ilei dislocari dixeris? Nil minùs credere fas est; aliud dicam, os Coccygis extrorsum recedit: Quòd si beata operâ coadjutor expositus fueris, digitum ano immitte, ossisque dictum motum adjuva, sicque cum risu partum (quod credes experto qui narravit) feliciter provocabis.

XIX.

Quid autem statuam omni pariendi spe ob præternaturalem partium conformationem, totalemque angustiam, foetum macrocephalicum aut quomodocunque male prodeuntem, &c. cessante? Quidni anceps, ut binæ, sæpeq; plures salventur animæ, quàm nullum, cum *Cello* experiri remedium, cum Viris Celeberr. *Baughino*, *Rousselo*, & aliis hysterotomiam pluribus exemplis (quam nec ratio dissuadet) feliciter celebratam tentare suaderem?

XX.

Hic non consentio cum Italo quodam Medico celebri, qui foetum emortuâ matre ab utero liberaturus, cultro liberiùs adaectò, illicò per membranam uteri extenuatam foetum ad mortem usque læsisse se narravit, quasi semper attenuaretur, Quin potiùs in statu naturali turgidulam indies crassescentem videre licet.

XXI.

Non video, quâ *6. Aph. 18.* secundum literam ac citra limitationem admitti possit, vulnera vesicæ, cerebri, cordis, septi transversi, intestinorum, ventriculi, jecoris, lethalia esse, cum experientiæ & observationes apud *Galschenck*, *Fabrie*, & alios in dictis omnibus pugnent: Maximè vesicæ vulnus lithotomus salvat, ventriculom fauciatur, sanatumque celebrat apud *Dan. Beckerum cultivoros Prussiacus*: Imò hic, ut & uterus, vix medicamentis, quàm tenui potiùs victu, ac quantum licet, liquidorum abstinentiâ curabitur, quia spontè sese contrahunt ac coalescunt.

XXII.

Paracentesin maximum video habere usum ac necessitatem, tempore & loco convenienti administratam, Cur ergò meticulosus cum multis rejicerem? Alterum tamen præ altero, ex pluribus, quos vidi, operandi modis, adhibita ingeniosâ subtilissimi *Leydensium Sybrii* cannulâ, commendarem.

XXIII.

Parcius quidem, ob plurium impedimentorum concursum, in Nephrotomia ero, quæ tamen omnia peritam Chirurgi manum, necessitate exigente, inhibendi sufficere minimè videntur: Quid enim Naturæ facilis per abscessus sæpè data vestigia terere ambigeremus?

XXIV.

In Lithotomia vesicæ (quam audax Chirurgi manus prohibere amplius non finit) quamvis minùs, tamen non nullum subesse periculum putamus, maximè si vesicæ fuerit adnatus calculus aut grandior, unde nimia partis dilatatio & exulceratio facienda, ex qua, contra multos, plùs perimecerem mali, quàm verò commodis sperarem.

XXV.

Sic in pertinaci Ischuria non improbarem vesicæ colli per perinæum sectionem, quam instrumento ex cannulâ & scalpello composito commodissimè absolvi vidi: Quòd si verò calculus in meatu urinario subsistens, *Aquapendens* specillo in cochlearis similitudinem excavato cedere recusaret,

penes

pene utrinque ligato, vel solis manibus, ne lapidis retrocedat, firmiter prehensio, factaq; per lancettam ad latus incisione, digitis vel forcipulâ educatur.

XXVI.

In Phymoseos & Paraphymoseos chirurgia, ut & in circumcissione Judæorum, Turcarumque infibulatione, vix aliâ cautione, quam ne frangam lædatur, opus esse dixerò: Hinc enim, uti & si ex laborioso coitu rumpi contingat, periculosissima hæmorrhagia, quam non nisi solâ præputii colligaturâ sistere se potuisse Experientiss. Medico-Chirurgus aliquando nos docuit, succedit. Sæpè tamen solo in aquam frigidam descensu paraphymosin emendare licet.

XXVII.

Empyematis præsidium chirurgicum laudatissimum manebit, nisi natura per vias solitas, quod Thoraci, suisque contentis partibus & quantitate & qualitate insensissimum atque periculosissimum advenit, evacuet. Perforatur autem tutissimè, cæteris paribus, latus sinistrum inter 5. & 6. costam veteram, dorso scolo pomacharii huic innixò, lentè & obliquè sursum versùs posteriora in cavitatem usque penetrantis: Demùm cannula adaptatur, pro qua tamen, ne labia vulneris callosa reddantur, Galliarum chirurgi præstantissimi turundâ uti inculcârunt.

XXVIII.

Bronchotomia infra tertium vel quartum asperæ arteriæ cartilagineum circumlucum, in superioribus partibus, spiritu ex quavis causa ad suffocationis usque periculum intercepto, necessariò instituitur.

XXIX.

Non minùs Cranii perforatio Trepano sive modiolò instituta, certo tempore, casu & loco, necessaria, nec in tantum periculosa videtur: Quid si enim Cranium, ut in gummatibus gallicis sæpè solet, sit corruptum, si materia extravasata duram matrem lædat, si ossiculum atque scobs ex ictu eandem pungat, aut cranium depressum cerebri motui obstet, &c. aliud quam periculosa symptomata, ipsamque tandem mortem præstolaberis, nisi cûtaris? Hinc eam & Galli & Itali in loco decliviori audacter agere videntur, cavendo tamen, quantum licet, à futuris & temporibus: Quod si scobs trepano resistens membranam feriret, vulnere illicò ampliato, prudens Chirurgus periculum præsentissimum evitabit.

XXX.

Herniæ carnosæ, quantumvis magnæ, facilis est curatio, si tantum arteria sanguinem pro nutrimento adferens ligari possit.

XXXI.

Membrum in parte vel sanâ, vel emortuâ amputare, quodcunque libebit, licebit per me, quamvis in sana sæpius absolvi debere mihi videatur: Hæmorrhagiam autem post amputatum membrum forcipulâ arreptis & ligatis majoribus vasis, sistendi modus minùs tutus & commendatus erit. Nec sine ratione (quicquid dicant alii) articulum evitari existimaverim.

XXXII.

Arteriotomiam circumspectam non damnamus, unde si & ex imprudentia Chirurgus pro vena arteriam secuerit, ægro audacter constantiam imperabit, motum enim insequens lipothymia sufflamina bit, quam ligatura fortis cum quiete excipiens amplius confirmabit: Si impatiens ad lipothymiam usque fuerit, obtempera peritissimo Sculteto, qui ingeniosè

ac citra sperandum periculum vulnus obligare docet peculiari instru-
mento, *Tab. XVIII.* depicto, omnibus Chirurgis apprime necessario.

XXXIII.

Σκύβαλα, sive excrementa duriora minùs foetere constat, nec ratio de-
est, siquidem flatus sulphurei jam maximam partem sunt dissipati, quos
tamen, insimul & foetorem à sulphure bilis, indeque natà in intestinis fe-
mentatione oriri probare præter alia videntur, fæces Istericorum ob deneg-
atam bilem albicantes ac quasi inodoræ: Quæ nec chymicos nec picto-
res latent.

XXXIV.

Non video, cur, si inter lupum & ovem, non item inter famelicum
hominem ac columbam afflatam antipatheia nominetur.

XXXV.

*Si nocturna tibi noceat potatio vini,
Hoc tu manè bibas iterum & fuerit medicina.*

XXXVI.

Nón satis mirari possum omnem ventriculi concoctionem, quod vi-
detur multis solo perfici calore debere: Aliud requiritur, fermentum nim.
spirituosum in ventriculo generatum, rugisque impactum, non per vasa
brevia, quod cœcis placet, adductum.

XXXVII.

Potus aliquam portionem per asperam (quod *Hipp. lib. de corde placuit*)
arteriam ad Pulmones deferri, Medicus credere debet.

XXXVIII.

Clystères ad ventriculùm delatos & per vomitum reiectos, attestan-
tibus *Gall. l. 6. de caus. sympt. & Lang. l. 1. Epist. 80.* concedimus in statu præterna-
turali, non verò in naturali, quo à magno *Bauhino* inventam ad coli prin-
cipium valvulam obstrare credimus: Nihilominùs tamen clysteribus, ali-
mentalibus vulgò dictis, nutriendi vim superesse persuasi sumus.

XXXIX.

Cicutam purgare scribit elaboratissimus Pœta *Horatius l. 2. epist. 2.* suo
tamen modo intelligit:

— — *Paupertas impulit audax*

Ut versus facerem, sed quod non desit habentem

Qua poterunt unquam satis expurgare cicuta?

Ni melius dormire putem, quam scribere versus.

XL.

Venenum illud Atheniensium publicum, cicuta temperatum, quo *So-
crates, Phocion*, pluresq. alii sublati sunt, à cicuta nostra haud mortiferà lon-
gè abest.

XLI.

Non dubites vinum generosum cicutam reddere lethalem, illudque
idem hujus alexipharmacum esse.

XLII.

Emplastrum è cicutæ succo & ammoniaco, insignem emolliendi Je-
coris, Lienis vim obtinere constat ex *Hartmanno, Heurnio, Sennerio*, Quis ergò
cicutæ emolliendi diſtam vim denegaret?

XLIII. Per-

XLIII.

Perfecto poto Mithridates sapè veneno

Toxica ne possent sava nocere sibi.

Perficiunt & hodie, ut vis eorum ad tempus intercepta, præter expectationem tunc interimat, quod facile crediderim, non item quod certo & exquisito temporis articulo definiri eorum æstuatio possit, quicquid etiam vir incomparabilis doctrinæ *Hermolaus Barbarus* de *Aconiti* radice taliter præparatâ tradat, ut ad annum, mensem, diemque certum interitum adferat.

XLIV.

Animalia veneno nutrita in alimentum humanum cedere posse nullus dubito: Hæreo tamen an veneno enectâ, multò minùs contagio peremptâ, absque contagionis periculo assumi queant?

XLV.

Egregia est *Ausonius* l. 20. *Epigrammat.* narratio:

Toxica zelotypo dedit uxor mæcha marito,

Nec satis ad mortem credidit esse datum:

Miscuit argenti lethalia pondera vivi;

Cogeret ut celerem vis geminata necem:

Dividat hæc si quis, faciunt discreta venenum,

Antidotum samet, qui sociata bibet.

Ergo inter sese dum noxia pocula certant

Cessit lethalis noxa salutifera.

Protinus & vacuos alvi petière recessus,

Lubrica dejectis, quæ via notâ, cibis.

Quam pia cura Deum! Prodest crudelior uxor,

Et cum fata volunt, bina venena necant!

Nunquam tamen ego simile in optatum eventum antidotum propinarem.

XLVI.

Acutos sensus habuisse oportet abstrusum, sed multiscium *Helmontium*, qui ex lactis asinini gustu dignoscere potuit, an asina fuerit pexa isto mane, nec ne: Quod vix *Nomadibus* galactopotis, aut *Philino*, totâ vitâ non alio potu cibove saturato; internoscere licuisset: Non tamen ratione is planè caret.

XLVII.

Nec qui frequentem Pilorum decurtationem acuendo visui conferre putant, eosdemque in declinatione morbi rescindi vetant, longè errare video.

XLVIII.

An opium Narcoticum dixerim propter frigus? Nil minùs.

XLIX.

Setaceum frigidum non possum non longè præferre ignito, non obstante plurimorum chirurgorum contrariâ sententiâ.

L.

Mirum videri alicui posset, quâ ratione famosus ille hydropota, tam splendide mundo illuserit copioso & variè intincto, pro lubitu reddito, potu! Non mihi.

LL

Ros solis, *Rorella Cordi*, utraque major & minor, tusa una cum salis nitri grumis admodum vim causticam cutim rumpit: Nec tamen non intus assumpta phthisicos splendide juvat: *Galenus*, qui & vesicantia, ut allium, &c. extra urere, intus vero non nocere didicit, hos effectus non miratur.

LII.

Novum non est, ignotum tamen, cur cantharides solam vesicam, non autem & reliquas partes membranosas laedant. An ab urinae acrimonia vis earum acuitur?

LIII.

Nondum haecenus persuadere mihi potui, ductus cholidochum & Pancreaticum, chylum vehere, vel mesaraicas venas rubras, solum sanguinem; Neque tamen chyli aliquam portionem, per lacteas thoracicas, venae axillari, & hinc dextro cordis ventriculo infundi, contra experientiam, mihi saepius in cadaveribus vivisque factam, negabo.

LIV.

Planè credo confudisse *Neotericos* lacteas venas cum lymphae ductibus, imò ipsam lympham cum chylo, adèò non certus, à diversorum diversis circa hanc materiam scriptis, quis recedit?

LV.

Quid sentiendum de Paradoxo *Bilssi*, nullas venas lacteas, sed tantum rosiferas admittentis? ac contentum in iis rorem à centro ad circumferentiam tendere credentis, scil. ut partes singulas irroratione ac fermentatione sua, nutritioni aptas reddat? Judico circa utrumque eum falli & experientia convinci posse.

LVI.

Quemadmodum in organo musico pneumatico, neque fistularum concinna compages, neque aer in fistulis contentus, neque manus epistomiorum manubria pulsans, ad modulamen representandum sufficit, sed insuper requiritur aeris per folles in fistulas adactio; Sic ad perficiendum motum animale, musculus concinnè fabricatum, vitali spiritu perfusum, animaque instructum esse aliquid est, non tamen satis, quamdiu spiritus animalis à cerebro, tanquam folle, per nervos non insluit, musculosque vigorat.

LVII.

Major pulsus, quam respirationis est necessitas, hinc in ovo jam prima ab incubatu die conspicitur punctum saliens, & embryo statim pulsatur, non statim respirat.

LVIII.

Musculi *Crotaphites* & *Masseter* inter masticandum sensibilem acquirunt duritiem, circaque medium intumescunt; Non quòd spiritus animalis copiosè immixtus musculos expandat, sed quòd horum fibrae in sese contrahantur & corrugentur.

LIX.

Quid de Pulmonum in quibusdam animalibus usu judicandum, stantibus *Harvei* observationibus? An si in pennatis immixto Tracheae stylo, transitus è pulmonibus in patentes abdominis cavitates reperio: si aer in eorum pulmones follium operà inspiratus, cum impetu ad inferiora descendit, ipsos verum respirationis in iis organum esse negandum est? Non puto.

LX. An.

LX.

Annon, si videmus pisces ac serpentes, aërem in amplis abdominis vetricis servare reconditum; si in ranis ac bufonibus, eundem observamus in numerosissimas vesiculas absorberi, ætate maximè cum & magis respirant & hinc magis tument, credendum erit, inspiratum aërem amplius quid corpori præstare, quàm caloris temperationem ac ventilationem? Non negamus.

LXI.

Suspiciatur *Harveus* humanos pulmones naturaliter patulos habere meatus in thoracis cavitatem penetrantes, indeque in vulneribus pectoris, illæsis quoque pulmonibus, aërem per vulnus foras erumpere, liquoresque, imò crassiora corpora, in thoracis cavitatem injecta, cum sputo rejici, inde etiam fieri, ut Pleuriticorum extravenatus sanguis, & quandoque Empyicorum pus illac excernantur: Mirum ergò hucusque apertos ejusmodi meatus conspici non potuisse.

LXII.

Non idèd, quòd in iis, qui fame aut tæbe perierunt, sanguinem adhuc conspici licet, sequitur cum quid aliud corpori, quàm nutritionem præstare; Neque credam nimis volatilem esse vel perfectum, quàm ut in substantiam partium converti possit.

LXIII.

Et si in paralyti partes affectæ tandem emacientur, malè tamen hinc infertur, humorem nutritivum ex cerebro per nervos in partes delabi; Neque hoc mihi vel nervorum vulnera, vel scrophularum generatio, vel plantarum per nervosas suas fibras nutritio persuadent.

LXIV.

Cucurbitulis affixis in aëre frigido, contra ac vulgò fit, attractio semper erit major, aër enim in illis, priùs ab igne rarefactus, magis se contrahet, minoremque locum occupabit, qui ut repleatur, fortiori opus est attractione.

LXV.

Cuncta animalia quodammodò ex ovo nascuntur: Ovum est conceptus foris expositus, Conceptus est ovum intus manens, cætera conveniunt.

LXVI.

Thermoscopii usus ad rem medicam extendi potest, urinam namque ò vesica educet, si ipsum vitrum priùs calefactum, & debitè applicatum, refrigeretur ab aëre, nive, glacie, &c.

LXVII.

Calculi & arenulæ ab ayibus devoratae, dentium vicem supplere videntur: Edulia enim ingesta in ventriculo primo, i.e. ingluvie, saltem, madefiunt, ac emollita in alterum transmittuntur; Qui cum ex duobus crassissimis musculis compactus, pluribusque angulosis lapidibus ac arenulis refertus sit, hoc modo seu duobus lapidibus molaribus, binis invicem cardinibus colligatis, molit cibaria ac pinsit.

LXVIII.

Helmontius ad eum modum calculum in nobis generari contendit, ad quem ex mistis vini ac urinæ spiritibus volatilibus coagulatio consequitur. Quod experimentum, licet à multis in cassum tentatum fuerit, proccedit tamen, modo spiritus adhibendi sufficienter exaltati fuerint.

LXIX. Non

LXIX.

Non video, quā calculi generatio soli vel calori, vel frigori adscribi possit: Credibile est spiritum acido-austerum subesse, qui sal lixiviosum prehensens, unā cum eo in crystallos abit, quibus in crystallatione partes limosæ, terrestres, pituitosæ & oleosæ, quæ aquæ ingressum prohibent, dissolutionemque negant, junguntur: Hinc calculus.

LXX.

Non planè de nihilo conatus eorum videtur, qui varii generis accommodatos liquores, per novam clysmaticam inventam vasis infundunt.

LXXI.

Viva animalia in liquore (ut vino) suffocata, aut viva destillata, defundunt vivificum spiritum, summè volatilem & efficacem.

LXXII.

Arboris peruvianæ, incolis Gannanaperide dictæ, cortex, ex quo fit pulvis china chinæ vulgò audiens, non plus præstat ad tollendam quartanam, vel inhibendos paroxysmos, quam gentiana, vel salia tamaricis, genistæ, &c.

LXXIII.

Expertus est *Harvey* à suffocationis asthmaticæ periculo, affixis cucurbitis, & multà subito gelidâ affusâ, plures fuisse liberatos. Rationem non addit, addere tamen ex suis principiis potuisset.

LXXIV.

Aqua limpida, in quâ parva mercurii quantitas ad tempus aliquod macerata fuit, etsi nullum certum saporem vel aliam qualitatem exinde acquirat, vi tamen eximiâ valet vermes in corporibus humanis necandi. A deo parum fidum est saporis, coloris, &c. semper fidere.

LXXV.

Si in lipothymia hæmorrhagia cohibetur, fit quia languide pulsant arteriæ, & quò hæ citius ac fortius pulsant, eò citius sanguis in hæmorrhagia vacuatur.

LXXVI.

Saccharum Veterum & Dioscoridis aliud est à nostro & hodierno, ac præter rationem faciunt, qui unicam duntaxat arundinum saccharinarum speciem supponunt.

LXXVII.

Manna nostra est roscidus liquor dulcis, ex aëre deciduus, qui non suis ipsius facultate, sed foliorum vel arborum, in quibus delapsa recumbit, concrescit; Galeno cognitam fuisse nullus dubito.

LXXVIII.

Pependens plurima esse, quæ mista se invicem destruunt (exemplo sint acida & salia, &c.) animus subit, quàm malè faciant, qui indiscriminatim in compositione medicamentorum quolibet quibuslibet miscent, ac speciosâ formularum prolixitate cum ægri incommodo videri volunt.

LXXIX.

Abs re mihi facere videntur Chymici, quòd in virtutum extractione, tam anxie de simplicis colore solliciti sint: Ego neque in coralliorum, neque in aliis tincturis ad eum respicerem.

LXXX.

Nullius metalli verum Sal extrahitur, nec ullum metallum in verostredigitur cineres.

LXXXI.

Menstruum, quod jam satis virium imbibit ex rebus infusis, cætera relinquit intacta, ut adeò frustrâ sint, qui tantâ quantitate medicamenta ipsi injiciunt.

LXXXII.

Hinc incidit, annon infusio emetica officinalis (quæ R. crôc. metallor. ʒij. vini generos. ʒ iijß. F. levis ebull. cujus filtratæ dosis mediocris ʒj.) croci admitteret unciam unam, eadem tamen manente vini quantitate, sic ut vis emetica (quod placet multis) haud intendetur? Experientiæ relinquo.

LXXXIII.

Lentiscus non tantùm in Chio insula provenit, nec ibi duntaxat mastichen fundit, sed & in Helvetia, Italia, Provincia, &c.

LXXXIV.

Caphura non est bituminis genus, sed arboris cujusdam Indicæ lachryma resinosa: An frigida sit, an calida, disquiritur? Subscribo calori.

LXXXV.

Vulgatum, sed falsum est, ac contra experientiam,

Castrat per nares, Camphora odore mares.

LXXXVI.

Pæoniam saltem gestatam Epilepsiæ quandoque profuisse ac prodesse fieri potest; Non enim amuleta in totum rejicio.

LXXXVII.

Sed quo censu mihi veniat narratio *Eusebii hist. Eccles. l. 7.* à Sancta Niceana secunda Synodo approbata, quòd Cæsarææ Philippi mulier à sanguinis profluvio, solo vestis Christi tactu liberata; monumentum æneum crexerit, juxta cujus pedes ignotum herbæ genus ad fimbriam usque excreverat, omnibus morborum varietatibus proficuum? An Panacæam dixero, nec ne?

LXXXVIII.

Magnes pulverisatus amisit penè vires ferrum trahendi, adeoque inutiliter cum aliis ingredientibus in Emplastri formam miscetur.

LXXXIX.

Cur una planta aliâ est excelsior aut humilior? An quia aër suo clatere alimentum premendo per hujus plantæ angustiores poros altius ascendere facit, in illa contrâ? Minimè videtur.

XC.

Observatum est, quosdam ex Salviæ esu repente mortuos concidisse: An causa rejicienda in vermiculos, ipsius superficiiei adhærentes, nec nisi microscopio observabiles? Non opus est.

XCI.

Eximium est Divinæ Providentiæ argumentum, quòd Guaiaci arbores & cochleariæ plantam tam copiosè provenire jussertit iis in locis, in quibus Venerea Lues & Scorbutus populariter grassantur.

XCI.

Cur Feles adeò delectentur Valerianâ? An quòd visui condeat, ratio placet?

XCI.

Videtur operæ pretium esse, si in degenerationem plantarum magis inquireremus, ut quomodo ex diverso semine diversa interdum planta proveniat, ex silymbrio mentha, ex tritico lolium, ex hordeo avena, ex ocymo

serpillum, ex rapo raphanus, ex zea triticeum, ex apio scoroditis, i. e. as-
liarja, &c.

X C I V.

Audirem lubens de Vino Thraciæ maroneo antiquissimo, quod lau-
dant *Homerus*, *Plinius*, ac multo tempore post *Muſſinus* ter *Cof.* quorum ille
vicies tanto addito aquæ, & *Hipp.* 3. de morb. vices quinquies *Thasium* mi-
ſcendum fuiſſe ſcribunt, Cur hodie non ferat tantum? Nec enim *Terra*,
vitisque vigor ſenio exhaustus eſt.

X C V.

Notatu dignum eſt, quòd ſcribunt in arthritide vaga ſcorbutica, vivos
lumbricos terreſtres dolentibus partibus impoſitos, mox languere &
emori.

X C V I.

Pluribus unicâ die naturali per inſenſilem tranſpirationem tantum
evacuatur, quantum per alvum quindecim dierum curſu, aphoriſmus eſt.
Sanctorii, cui tamen nondum aſſentior.

X C V I I.

Orientalis baſami planta, quæ antiquitus in ſoliis Judææ, vel in hu-
jus & *Ægypti* hortis regiis proveniſſe, ſed malè ſcribiur, etiamnum repe-
ritur, ejusque liquor in Europam deſertur.

X C V I I I.

Cur aloës tam parva quantitas, v. g. ʒ ij aut ʒ iſſ duabus vini albi menſuris
injecta, toti vino vim ſuam catharticam communicat, ita ut unicus ejus
hauſtus non minus purget, ac aloës ʒß. in ſubſtantia? An cauſa adſcribenda
vini leptomeriæ?

X C I X.

Audirem libenter, quæ ſit radix Baraas; cujus *Joſephus* l. 7. de bell. jud.
c. 23. mentionem facit: An *Nyctilops*, quæ ſimili modo ſplendet? ſed de
ejus collectione & efficacia quid judicandum? Ponderabimus.

C.

Cùm in omnibus fœtibus, etiam humano; paulò ante partum oris ri-
ctus ſine labiis & buccis ad utramque aurem protenſus cernatur, ac in ho-
minis formatione ſuperiora labia tardiſſimè coaleſcant, ſuſpicari liceat, an
non ob hanc cauſam multi naſcantur, leporina, ut vocant, labia habentes?

C I.

Color in utero pulmonibus rubicundior eſt, quàm iis qui aërem ali-
quando inſpirant, quòd pulmones ab eo dilatati albedinem induant. Eo-
que indicio internoveris, maternè vivum an mortuum fœtum pepererit?
Illicò enim ab inſpirato aëre mutatur pulmonum color, qui etiam poſt re-
pentina fata idem manet.

C I I.

Pars quæ duos gemellos adnatos invicem connectit, animata eſt; ſed
quæritur, cujusnam anima, an hujus, an illius, an utriusque; cùm movea-
tur nutu utriusque, ac uterque infans doleat, eâ parte vulneratâ.

C I I I.

Veriſimile eſt poſſe quandoque radicale humidum; ita vitali in ho-
mine flammulæ contemperari à natura, ut diu citra externi alimenti accen-
ſum hanc ipſam ſuſtentare valeat, planè ut hirundines, cochleæ, muſcæ, &c.
hyeme, licet alimentum non accedat, vivere non deſinunt: Exemplo ſint &
Lampades.

Lampades à Romanis instructæ, quas in Tulliolæ, Olybii, &c. sepulchris per aliquot sæcula arsisse evincit *Licetus, de Lucernis antiq. recond. p. m. 240. 268. &c.*

CIV.

Credit Subtilissimus *Dn. Sylvius* calidum innatum præter effervescentem sanguinem nil esse: Effervescere verò eum, dum confunditur ascendens sanguis bile amarâ imbutus, cum descendente lymphâ subacidâ referto. Multa verò faciunt, quò minùs huic dogmati subscribere queam.

CV.

Aphtharum causa an sunt acres halitus ex intestino tenui exurgentes, ut opinatur *Dn. Sylvius*? an potiùs ipsa Saliva acris acidavè per ductus suos, porosvè palati ad os delata?

CVI.

Quamvis Cor fibras omnis generis habeat, nolim tamen id musculum proprie dictum vocare, sicque ex motu ejus naturali, quem mutare non possumus, animale facere.

CVII.

Cùm non potuerit *Harveus*, toto primo à coitu mense, semini quid simile in utero observare, ad conceptum formandum corpulentia feminis opus esse negavit; crediditque substantiam uteri ad concipiendum parati, constitutioni cerebri persimilem, functionum quoque in utrisque similitudinem arguere, sic ut utrumque concipiat per species immateriales: In hoc tantùm esse differentiam, quòd conceptus in utero sit naturalis, in cerebro animalis: sed lubrico nimis fundamento hoc paradoxù inniti mihi videtur.

CVIII.

Salivam è peculiaribus vasis stillare à *Warthono & Stenone* sufficienter demonstratum est.

CIX.

Horum autem ductuum sub lingua latentium extremitates, mucosâ salivâ oppletæ; quandoque vera esse possunt ranulæ causa.

CX.

Causa partûs non tam est alimenti penuria, nec foetus pondus, nec humores, quibus foetus innatat, neque quod uterus ampliùs dilarari nequeat, quam inter alia foetus potissimùm respiratio.

CXI.

Quid mirum est ex nimia unius anni fertilitate infœcunda fieri altero anno mala, si ex nimia foetura emoriuntur etiam arbores?

CXII.

Ova dum pariuntur, molli putamine emergere, emergentia protinùs indurescere, locus & mens est *Arist. l. 6. de hist. anim. & 3. de eorundem generat. non nostra.*

CXIII.

Salem oleo non liquefcere *Idem l. 4. meteor. prodidit*, Cui adstipulamur, quamvis multi etiam calefacto oleo resolvì scribant.

CXIV.

Locus est *Theophrasti l. 8. de Plant. & 4. de Plant. caus.* cui non assentior, frumenta altero capite radices fundere, altero autem germina: In leguminibus verò eandem partem germina & radices edere. Contrarium tamen

nobis ostendit Triticum, quod simul & ex eodem loco germen triangulæ formâ pellit pro folio & radice: Hanc tamen citius perfici dico.

CXV.

Planta omnis, quæ non spontè, sed ex alia nascitur, aut provenit semine, aut radice, aut propagine, aut avulso vel ramo, vel surculo, aut caudice ipso; Ex folio autem, non nisi Opuntia vocata inter herbas, inter frutices. Tunc, inter arbores Palma, quantum constat, nasci consueverunt.

CXVI.

Sanguinem cervi fibris carere, neque coâgulari legimus apud *Arist.* *l. 4. meteor. 3. de hist. anim. & 2. de part. anim.* Contrariam tamen experientiam audivimus, ambigimus ergo.

CXVII.

Turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsum: Turpe *Aulo Gellio* antiquarum lectionum magistro, quod Medicum Atheniensem, venam pro arteria nominantem, cum *Tauro Philosopho* irrisione dignum censeret: Venæ enim nomine promiscuè & Venæ & Arteriæ ab antiquis sunt indigitatæ.

CXVIII.

Verminantibus sive utero gerentibus habitâ ratione constitutionis, virium, & quantitatis, sanguinem mittere, non video rationes ullo tempore dissuadere.

CXIX.

Nitrum, veluti Terræ Spiritus, variis indiciiis frigidissimum, insignes in Praxi usus præbet, cujus veritatem in salacitate nimia expertus *Excellent. Dn. Gubentlee cas. medic. 52.*

CXX.

Serum microcosmi nutrire, experientia distat.

CXXI.

An & serum sive aqua in macrocosmo nutrit? Quidni?

CXXII.

Sed de frigiditate Nitri cum diximus modò, inquiramus paulò exactius in frigidi naturam, quæ hætenus ferè sepulta jacuisse videtur, An consistit in aciditate, quod multis ingeniosis videtur?

CXXIII.

Sed & lubens de caloris natura aliquid audirem; An *ἡ φύσις τοῦ πυρὸς ἐστὶν θερμὴ* quærentibus & curiosis satisfacere potest? Non videtur.

CXXIV.

Ne *ἀσύνετος* discadam, quid videatur aliis, dicam, Naturam nimirum Ignis consistere in particulis oleosis atque sulphureis, secundum minima valdè commotis & expansis, quæ particulæ commotæ in alias irruentes, & quæ ab ipsis moveri aptæ sunt, simul moveantur. Ex iis est medicamentis, quæ si non prosint, non nocent saltem.

CXXV.

Semen coriandri & venenum & alexipharmacum esse produnt: Ego ejus unicam esse naturam ad aromatis & alexipharmacis prærogativas proximè accedentem dicere non vereor.

CXXVI.

Aloës sive foris, sive intus adhibita, adstringendi vim, roborandi quæ Habet: Proin maleficium, quod ei impinxere *Arabes* per se venas aperiendi rejicimus. Quamvis per accidens hæmorrhagiam facere non negemus.

CXXVII. Hel-

CXXVII.

Helleborum, utut sit unius naturæ, sapientes tamen & insipientes red-
dere homines, absurdum non est: Miras autem prolongandæ ætatis vires fo-
lis hellebori nigri decenter paratis adscribit *Paracelsus*, quippe à quorum
jugi usu, senium veluti Luna ad mortis usque tempus decreseat.

CXXVIII.

Quantæ Verbenacæ insint vires, docent *Gal. Aët. Diosc. Fuchs.* prolixius
Schröderus: Hinc & Hierobotane saluata, quod olim Feciales in sacris lega-
tionibus illâ coronabantur, vel, ut *Diosc.* inquit, quoddam in expiationibus sus-
pensa & alligata mirè utilis sit, &c. Retulit tamen & mihi alium ejus usum:
Vir quidam illustris, nimir. si contusa, atque cum farina fabarum cataplasma-
tis in formam subacta, intra duo linteola in pleuresi parti affectæ im-
natur, sanguinem extravenatum discutere, elicere, linteolaque intingere-
quod sæpius ab ipso cum successu expertum curioso imitandum relin-
quimus.

CXXIX.

Foliorum Sennæ usum hæcenus cum successu probatum vidi & audi-
vi. Unicum tamen scrupulum movit *Vir quidam prænobilis*, quod canibus
pluribus propinata, gangrænâsse intestina observaverit. Annon ergo se-
culâ correctione, & corporum discriminatione in illorum exhibitione opus
esse videri possit?

CXXX.

Multa animalia venenosa proprio mederi veneno constat, viperam
contusam suo morsui, scorpionem, si dissecus applicetur, suo ictui: Cau-
sam cæcæ cuidam naturæ antipathiæ adscribit *Diosc. & Eustach. Rudius*; No-
bis probabilius videtur contrarium.

CXXXI.

Galbulam avem solo intuitu lctericum sanare, scribunt *Plinius, Elian-
nus, Aldrovandus*, hinc apud *Ursinum* de sese ipsa sic loquitur:

Si curo intuitu suffusus felle, quid inde?

Si me pro pretio mors violenta manet.

Sciscitanti hujus effectus aliquam reddere rationem, non videtur planè im-
possibile.

CXXXII.

In Phlebotomia ex sanguinis emissi aspectu adstantes (frequentiùs
ipsummet, qui vulnus patitur) animi deliquio corripi, non insolitum. An
propter sympathiam læsionis species animæ communicatur, hæcque ex
tristitia & odio, sese cum sanguine ad securiorem sui arcem, nempe Cor-
(quod inde obruitur) recipit?

CXXXIII.

Salamandra in ignis flamma vivens, non animal, sed Lini quoddam
genus asbestinum dictum est, quod igni mandatum nec absumitur, nec de-
terimentum patitur: illud tamen ob intensam suam frigiditatem aliquan-
diu calori resistere novimus.

CXXXIV.

Vipera tardissimum animal non nocere cupit, nisi ad iram commo-
veatur, neque etiam nocere potest, si priores duo canini dentes sint abla-
ti: His enim vulnere inflicto, binæ iisdem adnatæ vesiculæ, venenum in
lælum corpus evomunt.

CXXXV.

Non video, quidnam commodi Margaritæ (præprimis præparatæ, minus utiles) tum Medico, tum Pharmacopœo, tum maxime corpori ac animæ deficienti adferre queant: Potius ad odoriferam confect. Alkermes, aut similia recurrerem, quæ plûs prodesse poterunt.

CXXXVI.

Odores enim spiritus reficere constat: Nescio an & corpora solidiora restaurare recte crediderit *Manardus*? Quamvis *Democritum* anno ætatis suæ 109. solo panis odore vitam triduo conservâsse scribant. An autem *Astomorum* gens ex solo odore vivat, noverit & conviva sit. *Plinius*, non ego.

CXXXVII.

Cur mirum videatur, hominem stando plûs laborare ac defatigari, quàm deambulando, cum ibi soli muscoli extendentes, hic plures in mutuat coëant operam?

CXXXVIII.

Neque etiam nulla ratio subest, cur accumbentes difficilius transglutire atque spirare queamus, quàm recti.

CXXXIX.

Zingiber, quamvis primo gustu linguam urat, tantum abest, ut sitim excitet, quin potius sedat.

CXL.

Plinius l. 7. c. 17. attestatur experientia, corpora virorum, ubi submersa sunt, supinâ atque erectâ in cœlum facie, mulierum verò pronâ vultuque infundum inclinato, fluitare. An pudori Sexûs naturam consuluisse credatur? An potius venter pondere gravatus, deorsum feratur?

CXLI.

Abdominis musculos ad respirationem conferre, nondum video dis sentire ullam experientiam.

CXLII.

Si Peritonæum viscera efformare posse, nil absurdi dixerim: Quid enim aliud est mesenterium, quàm peritonæum duplicatum, vasis ac glandulis compactum?

CXLIII.

Egregiè cujusvis generis liquores, ne vel vapescant, vel corrumpantur, superinfuso oleo præservari solent: Nec enim ratio latet.

CXLIV.

Facile respondere liceret *Martiali*,

Claudere quæ cenat Lactuca solebat avorum,

Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?

CXLV.

Singularis quædam vis aurium ceruminibus est concessa, quâ stylus insinectus, sanguinis V.S. excepti, spumosas vesiculas supernatantes dissipat. Nec mirum, si naturam eorum, quæ in calido & sicco consistit, agnoveris.

CXLVI.

Hinc supremus, quem *Kuvelis* corpori præstare potest, usus esse videtur illibata sonorum extrinsecus venientium per aurem ad auditorium nervum translatio, quatenus nim. tum extrinsecus adventantem aërem depurat, tum internos quosvis sonos, qui externos perturbare valent, removet: Neque huic assertioni obstat 4. aph. 28.

CXLVII. Non

CXLVII.

Non infulsè *Plinius l. 28. c. 4.* scribit, morsus hominis inter asperros quoque (morbos intellige) numeratur: Medentur sordes ex auribus, ac ne quis miretur, etiam scorpionum ictibus, serpentiumque statim impositæ mediæ è percussis auribus profunt, ita & reducias sanari, &c. Non infulsè inquam, si vi discussoria hoc agere intelligat.

CXLVIII.

Neque etiam alium in intestinis usum, ac *Ku-ſelis* in auribus cystidos exoneratum onus præstare arbitramur, flatuum videl. discussionem & flatulentæ ibi restagnantis materiæ tenuationem (illibato tamen ad egestionem subsidio) ne jugi fatigata divulsione intestina *ælyria* contrahant, ac indefinenti molestia corpus infestetur: Hinc rectè, si explicare sese patiatur, *Hipp. 5. aph. 72.* ait: Ictericæ non admodum flatulenti sunt.

CXLIX.

Quod naribus non possimus inspirare liquorem, aliudvè, nisi simul labrum superius elevemus, accidere ob musculum, utrique parti communem, credibile est.

CL.

Scribit *Hippocrates* lethalem esse maxillæ inferioris luxationem ob musculi temporalis, nisi statim reponatur, distensionem: imò & multi alii hoc ipso læso vel contuso præsentissimum convulsionis, mortisque periculum extimescunt: Constat tamen experienciâ citra periculum dissecari posse.

CLI.

Dubito an nervi recurrentes sive vocales dicti præcisi vocem lædant, vel potius dico, planè tollant, siquidem hic ramus, antequam recurrentem efformet, prius aliquot ramulos ad linguam & laryngem pro vocis articulatione mittit.

CLII.

Processus styloides malè quis vocaverit apophyses, quin potius epiphyses, dixerim.

CLIII.

Urticæ aculeis poris cutis infixis urere docet Recentiorum microscopium, hinc crediderim *Schrödero*, pruriginem ab iis introductæ oleum olivarum mederi.

CLIV.

Nec miror muscas trabibus ac lacunaribus suspensas haud decidere, siquidem pedibus suis multipliciter aculeatis, ubique poros, quibus inhæreant, offendunt.

CLV.

Muscas in agro Pisano volitare narravit aliquando *Ruræmondano-Sycamber* vir celeberrimus, Florentiis anatomica publicè agens, quæ attritæ suavissimum moschi odorem ferant: Credibile autem est, quod nuper diarium Doctorum fancivit, hunc eas spirare odorem, quod suaveolentibus citiorum, parantiorum, &c. floribus vescantur.

CLVI.

Nam & ambram quidam docuerunt esse sterces quarundam avium, odoriferis herbis educatarum, in scopulis agglutinatum: Quamvis & alii balenæ semen, alii fungi cujusdam marini speciem, è fundo, ubi nascitur, agitatione

ratione maris erutam, alii bituminis quoddam genus, è maris alveo procellarum vi in litus ejectum, existimaverint.

CLVII.

Hæc pura & solitaria ferè est ignava, nec quicquam spirat, nisi pharmacopæi solertiâ, aquâ rosarum & modico sacchari soluta & confusa, ut aliis incorporari possit, suscitetur: Quo eodem ferè modo moscho (quod ex animalis Capræ non absimilis, dum libidine turget, vomica abdomini adnatâ, pressâ, ruptâque colligimus) aquâ rosarum mollitò & vini laticis (qui aqua vitis vulgò appellatur) momento ex arte perfuso, fragrantissimus odor conciliatur, quem si *olfacies, Deos rogabis, Totum ut te faciant, Fabulle, nasum*: Hinc factum forsan, quòd veteres pretiosa hæc, unâ cum Zibetho neglexerint, non quòd (ut sibi persuadent multi) in rerum universitate haud fuerint, sed quòd artem miscendi nondum calluerint: Semper enim usus, res, ætas, aliquid apportant novi.

CLVIII.

Zibethum felis est munusculum, quod duo ejus inter anum & vulvæ, castanæ & figuræ & magnitudinis pressâ tubercula subalbum, crassiusculum ac pingue, in nigrum jamjam vergescens, fundunt. gravi porius, quàm suavi odore nares feriens: Ex ista men est, quæ ut *Theophrastus* habet, affricata in posterum diem melius olent, vel lorâ illutâ manu, atque etiam longè distita suavius spirant: Cujus causa sunt acutissimi illi spiritus, vehementesque ejus qualitas, quæ vel tempore, vel loci intervallo, vel aquâ demum abstergente opus habet, ut ad gratam mediocritatem retundantur ac temperentur.

CLIX.

Hic miror *Arist. & Theophrast.* animum induxisse suum, longè distitum Zibethum suavius olere, quòd odor ad locum remotiorem purus, sincerusque deferatur, quasi verò fœdas loci intervallo exueret partes: Arguerem enim in contrarium, quòd, quia putrescentis canis odor propè ignavus ac ferè nullus, distans verò gravissimus ac teterissimus est, in via exuat suaves, qui commixti ignavum relinquebant, odores: Sed dicant, quæ in Zibetho ingrata, aut in cane putrido grata partes insint.

CLX.

Pomponius Juriconsultus in *l. in argento* 21. §. *Unguentis Legatis*. 1 ff. de *Auro argenti mund.* &c. mentionem facit unguentorum fanitatis causâ adhibitorum, quorum inter alia nominat muram sive myrrham: Quæ lapis est, odoris præstantiâ nobilis, apud Parthos ex humore natus: calore solis sub Terra concreto, ex quo contrito odoriamentum componitur, *Agaveus à Plin. l. 12. c. 2. & l. 21. c. 19.* nuncupatum: Quare culpâ vacare non video *Guid. Pancirollum*, qui pro mura myrrham restituit, siquidem, quod *Lisius* mōnet, in emendandis libris, quòd minusâ vulgata recedimus lectione, eò præstantior est emendatio.

CLXI.

Stacte meritò dicitur, quæ spontè ex arbore, priusquam incidatur, sudat, quod *Plinius* vult; Myrrhâ verò, quæ nonnisi cortice ferro soluto prodit: Unde illam odoratiorem ac præstantiorem, tanquam ex officinâ naturæ mirabili de promptam, esse constat: Frustrâ proin *Salmastius* & alii *Theophrasto* ac *Dioscoridis* assentientes, erroris insimulant *Plinium*, quasi arte fieret: Naturâ quidem natam arte perfici non negavero.

CLXXII. Mira

CLXII.

Mira est in condiendis odoramentis experientia, ut sæpè ingrati olentia, cætera suavitate prædita, torpescencia atque sepulta excitent: Sic moschus effætus, aut situ ac mucore inquinatus, graviterque redolens, præstantissimus denuò redditur, si panno urinà leviter persuso excipiatur.

CLXIII.

Quæsitum est hætenus, nùm inter pisces, an aves numeranda sit galli dicta *La macreuse*, Lat. *Fulica*, quam ad gallinæ magnitudinem & formam ferè accedere, ac ex putredine, instar anguillarum, pronasci scribunt, quas tamen alii ex ovis ætate excludi credibiliùs existimant: Quibus non longè dissimiles sunt, quæ circa stagna *Monspeliensia* capiuntur dictæ *Fouques*, ac tanquam aves measis non injucundè (quantùm palato quidem visum meo) apponuntur? Ego, siquidem ab *Aldrovando*, *Bellonio*, in historia avium nominantur, ad has meritò referendas esse censeo, quippe quod & rationes non invalidæ confirmare videntur.

CLXIV.

Errant, qui pulverem (quem aurum fulminans vocant) ex auri partibus ad sonitum faciendum constare debere putant: Citra hujus enim additionem illum plus satis validum parabis hoc modo: R. Sulph. p. i. Sal. Tart. præp. p. ij. Nitri p. iij. Mf. ac quantum cuspis cultri capit, in cochleari cupreo igni admove, viresque effrænati maximè nitri experieris.

CLXV.

Non assequor perfectè, qui aqua per condensationem congeletur, eum majustamen spatium requirit? Cujus experientiam tibi comparabis in globo æneo aquâ repleto, exactèque clauso, ac in patinam glacie contusâ cum sale refertam reposito, cujus aqua intra dimidium horæ quadrantem congelabitur, globusque summâ vi dirumpetur: Causa patet.

CLXVI.

Mirum videri posset, qui circa festum D. Catherinæ mense Novembri (quo olivæ jam nigricantes ab arbore colligi, faccis impositæ supra terram suspendi, ut humiditates abundantes exuant, demumque circa i. Januar. molis apertis minutissimè tritulari, ac aquâ calidâ in mollem pastam subigi, tandemque torculari exprimi solent, unde oleum) sauciato olæ cortice, aut majore aliquo trunco, emanet manna verè melleum, non solum colore, sapore, sed & duratione incorruptum, quippe cum tota arbor aliàs cortice, caudice, fructuque amara sit ac ingrata!

CLXVII.

Egregiè *Monspeli* ex lamellis cupri è Germania accersitis, acinisque uvarum alternatim intersertis, ac vino depauperato subtus evaporante è vase terreo, deorsum angustato, viride æris parare nòrunt. Sed mirum, binis inde horis pagis dissitis confici minimè posse: Hinc cogita, quantum cœli, soli que mutatio mutare res valeat, nec quare ampliùs, cur nulla in Brassilia cerevisia vel parari, vel conservari queat.

CLXVIII.

Acutioris est sensus tenuis meninx, unde meritò immanes ei adscribuntur cephalalgæ: Nil minùs tamen (quod vulgò creditur) acres ac terrosos vapores à visceribus imi ventris, maximè ventriculo, hypochondriis aut utero elevatos, hanc membranam ferire, adeoque eam dolore percellere crediderim.

S E D

Abrumpere, calentemque adhuc foculum deferere, confidereque proximantibus convivis indicta hora jubet. Fercula proin (ob quæ vicinia majorem quidem, ast brevem fumum vidit) mensæ medicæ exposita sunt, si modicum prius, quod primo, ad redimendum symbolum, debebatur loco, Salis insperfero: Ne temerè nimirum ac citra nostrum (quibus nota natura eorum est) consilium, quævis quibusvis inter sese permiscendo confundantur, secus quæ olida jam sunt, delicatulum Simiæ aut potius vulpeculæ cujusdam gustum acrius ferire forsan possent, cui prævenisse incommodo, non ingratum, nec arrogantia transcriptum fore confido. Certum enim est, quicquid etiam apud *Terent. in Eunuch.* gloriosus de sese sentiat *Thraso*, Non omnia possumus, aut scimus omnes, nec ullus est tam abjectus, qui non aliquid eximii habeat præ alio. Claudimus proin meritò mensam nostram hisce *Theognidis* distichis,

Ὅστις τοι δοκέει πὺν πλεησίον ἰδμεναι ἔδ' ἐν
 Ἀλλ' αὐτὸς μὲν πικίλα δ' ἡνέ' ἔχειν.
 Κεῖνός γ' ἄφρων ἐστὶ, νοῦν βεβλαμμένον ἰοδ' ἔλξει.
 Ἴσως γὰρ πάντες πικίλ' ἐπιστρέμειν.

JAM JAM
 VENITE VIDETE VALETE.

J667

E31V